

ISSN 2412-8368

RS Global

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY

Scientific Edition

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY

6(18), July 2018

Vol. 2

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite**Chief editor****Laputyn Roman.**

PhD in transport systems, Associate Professor,
Department of Transport Systems and Road Safety
National Transport University

Editorial board:**Sotnikova Liudmila.**

Professor, Doctor of Economic Sciences,
Financial University, Russia

Kusainov Khalel.

Professor, Doctor of Economic Sciences,
State University named after
K. Zhubanov, Kazakhstan

Umirzakov Samazhan.

Professor, Doctor of Economic Sciences,
New Economic University after T. Ryskulov,
Kazakhstan

Matviyenko Roman.

PhD in Economics, Associate Professor,
National Pedagogical Dragomanov University,
Ukraine

Lytneva Natalia.

Professor, Doctor of Economics,
Orel State Institute of Economy and Trade,
Russia

Rogova Elena.

Professor, Doctor of Economics,
National Research University Higher
School of Economics, Russia

Arupov Akimzhan.

Professor, Doctor of Economics,
World Economy and International Relations
University, Kazakhstan

Almazari Ahmad.

Professor in Financial Management,
King Saud University-Kingdom of
Saudi Arabia, Saudi Arabia

Panasenko Svetlana.

Professor in Management and Marketing,
Russian Economic University named after
Plekhanov, Russia

Zaloznaya Galina.

Professor in Economy,
Orenburg State Agricultural University,
Russia

Lina Anastassova.

Full Professor in Marketing,
Burgas Free University,
Bulgaria

Latkov Andrey.

Professor in Economy, RANEP,
Russia

Mikiashvili Nino.

Professor in Econometrics and Macroeconomics,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
Georgia

Stroeva Olesya.

Professor in Economy,
Russian Presidential Academy of
National Economy and Public Administration,
Russia

Amosova Natalia.

Professor of Finance, Finance University,
Russia

Burtseva Tatiana.

Professor in Econometrics and Statistics,
Kaluga State University after K. E. Tsiolkovsky,
Russia

Ramachandran Nithya.

Professor in Finance and Marketing,
IBRA College of Technology,
Oman

Ptashchenko Liana.

Professor in Economics and Management,
Poltava National Technical
Yuri Kondratyuk University,
Ukraine

Alkhawaldeh Abdullah.

Professor in Financial Philosophy,
Hashemite University,
Jordan

Varma Ashish.

Ph.D in Accounting and Control,
IMT Ghaziabad, India

Publisher –
RS Global Sp. z O.O.,

Warsaw, Poland

Numer KRS: 0000672864
REGON: 367026200
NIP: 5213776394

Publisher Office's address:
Dolna 17,
Warsaw, Poland,
00-773

Website: <https://rsglobal.pl/>
E-mail: editorial_office@rsglobal.pl
Tel: +4(822) 602 27 03

DOI: 10.31435/rsglobal_ijite
OCLC Number: 1051267688
Publisher - RS Global Sp. z O.O.
Country - Poland
Format: Print and Electronic version
Frequency: monthly
Content type: Academic/Scholarly

CONTENTS

Лемещенко Наталія ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	3
Ляпін Дмитро Вадимович ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПОКРАЩАННЯ БІЗНЕС КЛІМАТУ БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЯМИ УКРАЇНИ.....	11
Рахімова С. РОЛЬ ІННОВАЦІЙ І ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСА В РОЗВИТТІ ПИЩЕВОЇ ПРОМІШЛЕННОСТІ.....	15
Софійський К. К., Стасевич Р. К., Агаєв Р. А., Власенко В. В., Дудля Е. Е. ТЕХНИКО-ЕКОНОМІЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОГЕНЕРАЦИИ УГЛЕВОДОРОДНЫХ ГАЗОВ.....	23
Shvets O. Y. ОЦІНКА ЗМІНИ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ЗА 2012 - 2017 РОКИ	27
Alexandra Baburina, Tatyana Burtseva SYSTEM OF RECOMMENDATIONS FOR FORMING THE PORTFOLIO OF SECURITIES ON THE RUSSIAN AND FOREIGN EXCHANGE MARKETS	31
Dzneladze L. T., Khachidze N. D. THE EMPLOYEE MOTIVATION – THE KEY FACTOR IN BUSINESS SUCCESS	36
Gheorghe Avornic, Cristina Copaceanu APPLICATION OF ECONOMIC-FINANCIAL EXPERTISE IN THE HEALTH CARE SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA.....	40
Korinnyi S. O., Holianchuk A. R. ANALYSIS OF KEY COMPETITIVE STRATEGIES EMPLOYED BY INTERNATIONAL COMPANIES	47
Natalia Robitashvili TOURISM STATISTICS IN GEORGIA	51
Oksana Kuzmenko DIRECTIONS OF INCREASE OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE	54

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Лемещенко Наталія

Україна, Умань, Уманський національний університет садівництва

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5936

ARTICLE INFO

Received: 02 May 2018
Accepted: 22 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

sustainable development, institutions, agriculture, factors of sustainable development.

ABSTRACT

Agriculture is an important branch of the Ukrainian economy. Its' development directly affects the country's food security. The defining concept of the development of this industry is the concept of sustainable development. Sustainable development is a model of society's development, which involves establishing a balance between satisfying the needs of mankind and protecting the interests of future generations. Three main components lie in the basis of the concept of sustainable development - economic, environmental and social. However, the implementation of the key aspects of sustainable development requires the appropriate institutional support that is explored in this article.

Citation: Лемещенко Н. (2018) Osoblyvosti Instytutsiynoho Zabezpechennya Staloho Rozvytku Silskohospodarskykh Pidpryyemstv. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5936

Copyright: © 2018 Лемещенко Н. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Сільське господарство – це галузь економіки, яка безпосередньо чинить вплив на розвиток країни відповідно до концепції сталого розвитку. Це тому, що воно:

- в значній мірі залежить від природно-кліматичних умов виробництва;
- земля одночасно виступає і засобом і предметом праці;
- в процесі сільськогосподарської діяльності відбувається застосування природних ресурсів;
- сезонність виробництва спричиняє нерівномірне використання трудових ресурсів та проблеми соціального розвитку сільських територій;
- чинить вплив на навколишнє природне середовище;
- забезпечує продовольчу та економічну безпеку країни;
- є основою роздрібного товарообігу країни.

Отже, сільськогосподарське виробництво безпосередньо пов'язане із трьома аспектами, які і складають основу сталого розвитку – екологічний, соціальний та економічний, що вимагає особливого інституційного забезпечення. Саме тому метою статті є вивчення особливостей інституційного забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Результати досліджень. Важливо розуміти, що неможливо реалізувати один із трьох аспектів сталого розвитку, а тільки при їх гармонійному поєднанні: забезпечити оптимальне співвідношення між впливом на природні ресурси та отриманим економічним ефектом від їх використання і забезпечити населення високоякісними, екологічно безпечними продуктами харчування [1]. Причому, як справедливо зазначають зарубіжні вчені, система сталого розвитку повинна розглядатися з точки зору локального, національного та глобального рівнів [2]. А на наш погляд, особливо з метою оптимізації інституційного забезпечення, потрібно виділити і регіональний рівень. На основі досліджень Герасимчука З.В., можна виокремити основні пріоритети сталого розвитку регіонів: гармонійність, стабільність, збалансованість, динамічна рівновага, конкурентоспроможність та безпека [3]. Їх реалізація означатиме сталий розвиток регіону.

Для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва доцільно виділити основні фактори, що впливають на його формування та виділити особливості інституційного забезпечення їх застосування. Іртишева І. пропонує всі фактори сталого розвитку розділяти на дві групи: фактори формування і фактори функціонування. Фактори формування поділяються на внутрішні і зовнішні, а фактори функціонування включають людський капітал, соціальний капітал, природний, фізичний та фінансовий капітали [4]. Квятковська Л. пропонує всі фактори сталого розвитку підприємств (фінансова стабільність і позитивна динаміка у прибутковості, наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції або послуг, тобто джерела доходів підприємства, комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність у забезпеченні персоналу, тобто фактори, які створюють конкурентні переваги в результативності праці персоналу, позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість з точки зору охорони навколишнього середовища і споживання енергетичних ресурсів, позитивна оцінка діяльності підприємства суспільством, персоналом і партнерами у бізнесі) згрупувати у чотири блоки:

- 1 – трудові ресурси;
- 2 – штучно створений фізичний капітал, фактори виробництва;
- 3 – природні ресурси (земельні ресурси);
- 4 – інституційний фактор [5].

Виходячи з вищенаведеного, інституції – це фактор сталого розвитку підприємств. Проте, на наш погляд, більш коректнішим буде розуміння інституцій як сукупність всього того, що забезпечує, сприяє, супроводжує використання всіх інших факторів для сталого розвитку. На важливість інституційного забезпечення вказує Барлибаєв У., який підкреслює, що удосконалення інституційної системи позитивно впливатиме на розвиток економіки і не в меншій мірі, ніж залучення додаткових ресурсів [6].

Нами узагальнені інституційне забезпечення основних напрямів сталого розвитку сільського господарства в Україні (рис.1.)

Представлені напрями стійкого розвитку взаємопов'язані та переплітаються між собою, тобто їх реалізація потребує використання системного підходу. Вивчаючи досвід розвинутих європейських країн, Стегней М. зазначає, що пріоритетними напрямками сталого розвитку сільського господарства в них є економічні напрями, про що говорять щорічні виплати з бюджету в обсязі більше 30 млрд. євро [9].

Заслужують на увагу рекомендації та стратегії сталого розвитку, розроблені Всесвітнім банком та Продовольчою сільськогосподарською організацією Об'єднаних Націй (ФАО) «Міжнародна оцінка сільськогосподарських знань, науки і техніки на цілі сталого розвитку» (МОСНТР) у 2008 році [11]. Відповідно до неї, головними завданнями сталого розвитку сільського господарства в країнах, що розвиваються є:

- продовольча безпека;
- виробництво сільськогосподарської продукції відповідно до світових стандартів якості, соціальних та екологічних норм і вихід на зовнішні ринки;
- зведення до мінімуму негативного впливу на навколишнє природне середовище, особливо в забрудненні і деградації земельних та водних ресурсів;
- розвиток біоенергетики;
- соціальний розвиток персоналу в сільськогосподарському виробництві;
- значна роль держави у формуванні політики та інституційного забезпечення.

В наведених дослідженнях виокремлено умови досягнення цілей сталого розвитку сільського господарства, серед яких доцільно виділити ефективний менеджмент, збільшення інвестицій, продовольча безпека та якість продукції, координація та узгодженість політики, заходи політичного характеру [11].

На виконання зазначених напрямів і завдань необхідно сформувати відповідне інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства України.

Формування інституційного забезпечення розвитку вітчизняного аграрного розпочинається із становлення України як суверенної держави та її переходу від централізованої економіки до ринкової. Ці процеси відбувалися в умовах макроекономічної та мікроекономічної нестабільності, політичних розбіжностей і протистоянь. Саме тому можна виділити основні етапи розвитку аграрного сектору України та формування його інституційного забезпечення. За дослідженнями Бородіної О.М. доцільно виділити три етапи розвитку сільського господарства в Україні: «перший – з 1991р. по 1999 рр. та ідентифікується як уповільнений трансформаційний процес; другий – етап стрімких капіталістичних змін з 2000 р. до 2005 р.; третій етап триває зараз і визначається гігантоманією у землекористуванні та нарощенні експорту сільськогосподарської сировини» [12].

Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства	Економічні напрями	Збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції	Інститути сталого розвитку сільського господарства	Інститути сталого розвитку сільського господарства	Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства	Інститути сталого розвитку сільського господарства	Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства		
		Підвищення дохідності сільськогосподарського виробництва						Інститут державної влади	Нормативні акти
		Підвищення продуктивності та оплати праці в сільському господарстві						Інститут власності	Норми
		Збільшення експорту сільськогосподарської продукції							Стандарти
		Зростання продуктивності виробництва						Інститут споживання	Міжнародні угоди
		Розвиток підприємництва на селі							Внутрішні угоди
		Розвиток кооперації на селі						Інститут ціноутворення та кредитування	Регламенти
		Досягнення рівноваги на ринку сільськогосподарської продукції							Інститут соціального розвитку
		Ріст інвестицій в сільське господарство						Інститут самоврядування	Програми розвитку галузей
		Модернізація машинно-тракторного парку							Інститут громадянського суспільства
		Удосконалення менеджменту						Інститут охорони навколишнього природного середовища	Інвестиційні проекти
	Забезпечення еквівалентності між сільським господарством та іншими галузями економіки	Інститут екологізації виробництва та диверсифікації джерел енергії	Програми розвитку регіонів						
	Соціальні напрями	Забезпечення робочими місцями	Інститути сталого розвитку сільського господарства	Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства					
		Зростання дохідності населення							
		Розвиток соціальної інфраструктури							
		Покращення якості харчування							
		Покращення демографічної ситуації на селі							
		Підвищення рівня життя та соціального захисту населення							
		Забезпечення науково обґрунтованих норм харчування для населення по всіх видах продуктів харчування							
		Зростання тривалості життя							
		Застосування ресурсозберігаючих технологій							
		Розвиток альтернативної енергетики							
	Екологічні напрями	Розвиток адаптивних екологічних систем землеробства, в т.ч. органічного землеробства	Інститути сталого розвитку сільського господарства	Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства					
		Застосування мікробіологічних засобів захисту рослин							
		Реалізація заходів щодо підвищення родючості ґрунтів та продуктивності орних земель за умови зменшення їх площі							
		Забезпечення контролю якості сільськогосподарської продукції							
		Вдосконалення землевпорядкування							

Рис.1. Інституційне забезпечення сталого розвитку сільського господарства в Україні (побудовано автором на основі джерел [7-10])

Ю.Є.Кирилов у своїй монографії також виділяє три етапи розвитку аграрного сектора в Україні, проте вони відмінні порівняно із висновками попереднього автора. Так, на його думку, перший період охоплює 1991-2000 рр., є перехідним і супроводжується розгортанням глибокої соціально-економічної кризи. Другий період тривав з 2001 по 2008 роки і характеризується тенденціями до зростання. У цей період Україна була визнана як країна з ринковою економікою. На третьому етапі, який розпочався в 2009 році і триває по теперішній час спостерігається певний розвиток аграрного сектору економіки України [13].

Не зважаючи на деяку відмінність у періодизації розвитку сільського господарства, можна відмітити, що однією з причин низької ефективності даної галузі є недосконалість інституційного забезпечення, непослідовність аграрної політики держави, недостатня державна підтримка галузі, постійна зміна «правил гри» для суб'єктів аграрного ринку тощо. Так, фахівцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» [14] було розроблено схему проведення аграрної реформи в Україні та здійснено аналіз ступеня оцінки її проведення (табл.1).

Згідно з наведеними даними ступінь виконання різних напрямів аграрної реформи в Україні знаходиться на рівні 15-40%, що є надзвичайно низьким показником. Найнижчим показником – 15% – є ступінь інформатизації та комп'ютеризації в аграрній сфері, а найвищим – формування стимулюючої податкової політики (40%).

Таблиця 1. Аналіз виконання аграрної реформи в Україні [14]

Назва реформи	Напрямок і зміст реформи	Ступінь виконання, %
Формування економічної платформи аграрної реформи	Визначення власника землі, капіталу, праці	35
	Побудова виробничих відносин на основі власності	35
	Формування організаційно-правових структур ринкового типу	35
	Удосконалення інфраструктури ринку	25
Побудова ринкового механізму	Удосконалення цінового механізму	20
	Формування фінансової і кредитної системи	30
	Забезпечення стимулюючої податкової політики	40
	Формування системи менеджменту	20
Наповнення змістом конструктивної схеми аграрної реформи	Впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій	20
	Інтенсифікація і визначення проблем матеріального постачання	20
	Кооперація, спеціалізація та інтеграція виробництва	20
	Інформатизація та комп'ютеризація	15
	Кадрове забезпечення	30
	Розв'язання соціальних проблем	30

Окремо хочеться наголосити про те, що інституційне забезпечення аграрної реформи є також на незадовільному рівні. Так, ступінь освоєння законодавчого забезпечення реформ складає лише 30%, що підтверджує попередні висновки. Законодавчі акти подекуди не узгоджуються між собою, є неактуальними, застарілими чи такими, які практично не діють [15].

Для прикладу можна навести досі чинний Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005р [16]. В даному Законі визначено пріоритети аграрної політики в Україні та шляхи її досягнення, реалізація якого вимагала прийняття нормативно-правового забезпечення. Проте, воно не було прийнятим, а сам Закон, відповідно, не діяв і взагалі, втратив термін дії (2015рік).

Також, необхідно відмітити Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 17 жовтня 1990 р., який був ще прийнятим, коли Україна входила до складу СРСР [17]. Ціла низка норм даного Закону не працює. Застаріла і не діє також чинна на сьогоднішній день Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення формування інвестицій на соціальний розвиток села та агропромислового комплексу» від 29 липня 1992 р. N 423[18]. Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» від 18 січня 2001 р. досі формально залишається чинним, незважаючи на обмеження строків дії 2004 р. [19]. Наведені приклади, на жаль, є не поодинокі та свідчать про несистемну та непослідовну політику держави.

Для сільського господарства порівняно з іншими галузями народногосподарського комплексу України притаманні ряд особливостей, що вимагають для його ефективного розвитку особливого інституційного забезпечення. Винятковою ознакою галузі сільського господарства є те, що головним засобом виробництва є земля. Ринок землі в Україні знаходиться на стадії формування, якому повинна передувати суттєва модернізація інституційного забезпечення. За дослідженнями А.В.Вірченка, основними факторами інституційного характеру, що сприятимуть розвитку земельного ринку в Україні, будуть:

- захист права приватної власності;
- забезпечення авторитету держави в питаннях землеволодіння;
- розвинена інфраструктура сфери орендних відносин (комерційне кредитування, лізинг і т.д.);
- дійсна реалізація верховенства права;
- розмежування державних та комерційних структур;
- відновлення традиції роботи на землі;
- компенсація впливу урбанізації на демографічну структуру;
- модернізований кадастр земельних ресурсів (із розширеною параметричною базою даних);
- чітко регламентована система взаємодії Державного агентства земельних ресурсів, Бюро технічної інвентаризації, нотаріальних агентств, Державного земельного кадастру, земельних аукціонів;

- орієнтація на довгострокове землеволодіння з веденням змін землекористування [20].

Проте саме недосконалість інституційного забезпечення призвела до негативних наслідків використання земель сільськогосподарського призначення в Україні на сьогоднішній день. Взагалі, земельна реформа в сучасній Україні почалась із часу проголошення її незалежності у 1991 році і триває вже більше 25 років. Метою земельної реформи був перехід до різноукладності, демонополізація землі та формування її ринку. Проте, як правильно підкреслює у своєму дослідженні М.Пугачов, земельна реформа є частиною економічної реформи в Україні. Її неможливо проводити відокремлено від реформування відносин власності на засоби виробництва, а метою є ліквідація державної монополії власності на землю та інші засоби виробництва і формування власника і господаря в сільській місцевості [21].

Земельна реформа розпочалась з прийняттям в 1992 році Земельного кодексу [22] та Постанови №2200-ХІІ «Про прискорення земельної реформи і приватизації землі» [23]. Це сприяло переходу земельних угідь України, в т.ч. і сільськогосподарських угідь із державної в колективну та приватну форми власності. Так, якщо на початку 90-х років ХХ ст. всі земельні угіддя знаходились у державній власності, то на початок 2016 року сільськогосподарським підприємствам державної форми власності належало лише 1,7 тис. га від усіх площ сільськогосподарських угідь, в той же час недержавні сільськогосподарські підприємства володіли площею сільськогосподарських угідь в 20 разів більшою, а саме 19605 тис.га (34,4%) (табл.2).

Таблиця 2. Розподіл сільськогосподарських угідь за категоріями землевласників та землекористувачів в Україні, 1990-2015рр.*

Показник	1990 рік		2000 рік		2010 рік		2015 рік	
	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%
Площа с.-г. угідь, всього	80079	100	74373	100	57418	100	56967	100
Сільськогосподарські підприємства	38705	48,3	34065	45,8	20864	36,3	20549	36,1
державні	9927	12,4	32067	43,1	1048	1,8	944	1,7
недержавні	28778	35,9	1998	2,7	19816	34,5	19605	34,4
Громадяни	2669	3,3	6243	8,4	15690	27,3	15869	27,9

* - розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Наступні зміни інституційного характеру по здійсненню земельної реформи в Україні були пов'язані з прийняттям Указів Президента України від 10.11.1994р. №666/94 «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» та від 08.08.1995р. №720/95 «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» [24, 25]. Згідно цих законодавчих актів відбулась передача земель сільськогосподарського призначення від державної до приватної власності та їх розподіл на земельні паї із правом вільного виходу із підприємства із своїм паєм. Внаслідок цього до кінця 1999 року більше 6 млн. жителів отримали сертифікати на земельні паї, але не було створено механізму для їх реальної передачі у власність. Звісно, це не сприяло ні ефективному використанню земельних ресурсів, ні розвитку ринку землі, а вимагало подальшого удосконалення інституційного забезпечення земельної реформи.

Новим етапом земельної реформи стало прийняття Указу Президента «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 03.12.1999 р. № 1529/99 [26]. Даний документ сприяв реформування протягом грудня 1999 - квітня 2000 року сільськогосподарських підприємств в господарські структури, сформовані на засадах приватної власності на землю та майно. Проте, процес реформування подекуди був досить суперечливим, а прописані норми і механізми навіть взаємовиключаючими. Тому назріла нагальна необхідність в систематизації законодавчої бази земельної реформи в країні, що сприяло прийняттю в 2001 році Нового Земельного кодексу [27], який дозволяє визначити: мету і завдання державної політики у сфері регулювання відносин при використанні та охороні земель; принципи формування земельних відносин; співвідношення земельного законодавства із законодавством інших галузей права, в першу чергу із цивільним; земельні права, їх обмеження, гарантії, підстави і порядок вилучення земельних ділянок, встановлення сервітутів; основи державної політики по регулюванню охорони земель та управлінню земельними ресурсами; органи, уповноважені приймати рішення у сфері землекористування; законодавче регулювання окремих категорій земель, повноваження органів місцевого самоврядування в регулюванні земельних відносин [28].

Важливим моментом у Земельному кодексі є висвітлення співвідношення прав власності на землю, згідно з яким основним принципом є скасування монополії власності держави на землю і встановлення багатосуб'єктності права власності.

На ступінь свободи власника земельної ділянки впливає система екологічних і соціальних чинників, які виражаються в необхідності забезпечення екологічної рівноваги, продовольчої, економічної та соціальної безпеки в Україні, право власності на землю зазнає певних змін через встановлення відповідних обмежень [15].

В прикінцевих положеннях Нового Земельного Кодексу було зазначено на необхідності прийняття Урядом та Верховною Радою України близько 30 законодавчих і нормативних актів, що сприяли б його ефективному втіленню, створенню відповідної інфраструктури, проведенню інвентаризації всіх земель, визначенню правил поведінки всіх суб'єктів земельних відносин тощо. Багато документів було прийнято. Серед них закони про землеустрій, про оцінку земель, про охорону земель, про державний контроль за використанням та охороною земель, про особисте селянське господарство, нова редакція закону про оренду землі, про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв), про іпотеку, про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень, про розмежування земель державної та комунальної власності. Разом з тим, на думку М. Присяжнюка, головною законодавчою проблемою в частині запровадження ринку земель є відсутність на сьогоднішній день законів про державний земельний кадастр та про ринок земель [29].

Земельне законодавство в Україні є базовим для інституційного розвитку всього аграрного сектора. Але, як справедливо зазначають вітчизняні вчені Я. М. Гадзало та Ю. Я. Лузан, невизначеність стосовно ринку земель, безсистемне та необґрунтоване внесення змін до Земельного Кодексу поступово переросли із економічної площини до зловживань та політичних маніпуляцій [30]. Незавершеність інституційних реформ сприяли формуванню тіньового ринку землі, створенню гігантських агрохолдингів та отримання ними надприбутків. Станом на 2017 рік у Державному Земельному кадастрі зареєстровано 42,2 млн.га земель. Середня в Україні нормативна грошова оцінка ріллі за даними Держгеокадастру [31] зростає з 3675,63 грн/га в 1995 році до 30937,85 грн/га в 2017 р (рис. 2).

Повноцінний ринок землі в Україні можливий лише за умови створення належного законодавчого забезпечення та його дотримання. Разом з цим, потрібно розуміти, що земельну реформу неможливо проводити ізольовано без реформування інших сфер, насамперед економічної, соціальної, правової. Тобто реформуванню в Україні підлягають основні сфери, що визначають сталий розвиток країни, і в тому числі сільського господарства.

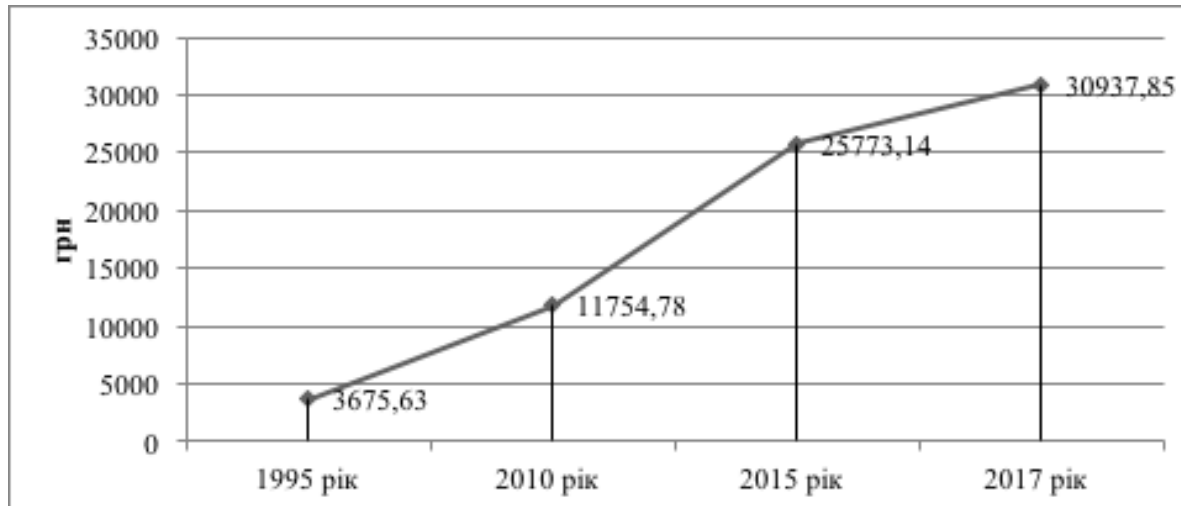

Рис.2. Динаміка зміни нормативної грошової оцінки ріллі в Україні, грн.
(побудовано автором за даними Держгеокадастру)

Крім недорозвинутості інституту приватної власності в сільському господарстві на природні ресурси, в тому числі і земельні, до проблем інституційного характеру О.М.Бородіна відносить також:

- інституційну неузгодженість між численними міністерствами і відомствами, які орієнтовані на власні інтереси і не спрямовані на сталий розвиток сільського господарства;
- інституційна недієздатність, тобто відсутність в Україні дієздатних суспільних інститутів, які сприяли б виконанню визначених цілей. Існуючі інститути (асоціації, аграрні палати, спілки виробників), як правило, існують лише формально або ж прикривають інтереси «великого бізнесу»;
- псевдомократизація управління, тобто існуюча реальна централізація управління природними ресурсами [12].

Як наслідок, вирішення зазначених проблем можливе через організацію інститутів на локальному, регіональному та державному рівнях, які узгоджено вирішуватимуть проблеми розвитку аграрного сектора економіки та формування належної системи управління. Для вирішення проблем соціального змісту необхідно зміцнювати інститути громадянського суспільства на селі.

Інституційний розвиток сільського господарства, як об'єктивно зазначає О. Г. Шпикуляк, характеризується запозиченням і перенесенням в українські реалії інституцій та інститутів з економічно розвинутих країн. Але, як свідчить наявний досвід, вони не завжди приживаються в Україні через менталітет українців та довготривалу їх колективізацію і відчуження від власності [8]. Тому, такі інституційні утворення як кооперативи та колективні форми господарювання на землі в Україні не набули поширення, що стримує розвиток сільського господарства.

Важливими питаннями з точки зору інституційного забезпечення сталого розвитку сільського господарства в Україні є проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Головною причиною їх є диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, інфляційне зростання цін, висока матеріало- та трудомісткість продукції, фізичний та моральний знос матеріально-технічної бази. Вирішення даних проблем вбачаємо у формуванні відповідних інститутів та інституцій. Так, наприклад, основними інституціями ціноутворення в сільському господарстві можуть бути нормативні акти, стандарти і нормативи, регламенти та міжнародні угоди. Серед інструментів інституційного забезпечення варто відмітити квоти, ліцензії, податкові пільги, пільгове кредитування, страхування тощо.

Висновок. Підводячи підсумок вищенаведеного, можна сказати, що формування інституційного забезпечення безумовно матиме вплив на стійкий розвиток сільського господарства в Україні. Проте, як правильно зазначив Д. Кауфман, воно повинно не тільки збільшуватись у кількісному вираженні, а й покращуватись якісно [32].

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимів, З. М. (2016). Сталый розвиток сільського господарства. *Агросвіт*, (9), 16-19.
2. Dalal-Clayton B. and Bass S., *Sustainable Development Strategies: A Resource Book*, London, UK, and Sterling, VA: Earthscan Publications Ltd., 2002, 358 p.
3. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика : монографія / Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
4. Іртищева, І., Стегней, М. І. Фактори та особливості екологічно сталого розвитку сільських територій в умовах глобальних викликів. // *Актуальні проблеми економіки*. – 2015. – №1 (163).
5. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства / Л. А. Квятковська // *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т. – Одеса, 2013. – Вип. 1 (48). – С. 85-89.*
6. Барлыбаев У.А. Институциональные аспекты устойчивого развития сельских территорий в условиях становления инновационной экономики. Автореф. дис. канд. экон. наук. – М. – 2011. – 26 с.
7. Лупенко, Ю. О., Месель-Веселяк, В. Я. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. – К.: ННЦ «ІАЕ». – 2012. – 180с.
8. Шпикуляк, О. Г. (2016). Інституції та механізми регулювання аграрного ринку: теоретико-практична оцінка функціонування. // О.Шпикуляк/ *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики* . – 2016. №2. – С. 46-59.
9. Стегней, М. І. (2013). Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії. // М.Стегней/ *Актуальні проблеми економіки*. – №3(141). – 2013. – с.125-133.
10. Бурляй А.П. Сталое развитие: цели для Украины. «Становление и развитие экономики Украины: от теории к практике» : матер. Всеукраинской научно-практ. конференции, посвященной 25-летию независимости Украины, 13-14 октября 2016 р., г. Умань, УНУС. – Умань : Издательство «Сочинський М.М.», 2016.
11. Международная оценка сельскохозяйственных знаний, науки и технологии на цели развития (МОСНТР). Резюме Глобальной оценки для директивных органов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unep.org/dewa/agassessment/docs/Global_SDM_270608_Russian.pdf.
12. Бородіна, О. М. Науково-прикладні засади реконструктивного розвитку сільського господарства та села в Україні. // *Економіка і прогнозування*. – 2016. – №4. – С. 70-80.
13. Кирилов Ю. Є. Концептуальні засади конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації : монографія / Ю.Є. Кирилов. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 420 с.
14. Саблук, П. Т. Стан і напрями розвитку аграрної реформи. // *Економіка АПК* . – 2015. – №2. – С.10-17.
15. Експертний форум з питань земельної реформи 2012р. Сайт: Ресурсний центр ГУРТ. Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/conferences/13128/>.
16. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р. N2982-IV. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>.
17. Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 17 жовтня 1990р. N 400-XII. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/400-12>.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення формування інвестицій на соціальний розвиток села та агропромислового комплексу» від 29 липня 1992 р. N423. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KMP92423.html.
19. Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» від 18 січня 2001 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2238-14>.
20. Вірченко О.В. Інституційні особливості формування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні/ О. Вірченко// Ефективна економіка. - №9. – 2013. Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2345>.
21. Пугачов М. Земельна реформа в Україні/ М.Пугачов, М.Кобець// Проект “Аграрна політика для людського розвитку”. Київ, Україна. – Лютий, 2004.
22. Земельний кодекс України. //Закон від 13 березня 1992 р. №2196-ХІІ. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/561-12>.
23. Постанова Верховної Ради «Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі» № 2200-ХІІ» від 13.03.1992 року. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2200-12>.
24. Указ Президента України від 10.11.1994р. №666/94 «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва». Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/666/94>.
25. Указ Президента України від 08.08.1995р. №720/95 «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям». Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U720_95.html.
26. Указ Президента України „Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” від 03.12.1999 р. № 1529/99. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1529/99>.
27. Земельний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27.
28. Експертний форум з питань земельної реформи. Громадська організація «Лабораторія досліджень ТЦК». – м. Київ. – 14 лютого 2012 року.
29. Присяжнюк М. Земельна політика України: стан, законодавче забезпечення, стратегічне планування /М.Присяжнюк// Національна безпека і оборона. – 2009. – № 3. – С. 54-57.
30. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економіки. // Економіка АПК . – 2017. – №1. – С.5-14.
31. Інформація про нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення в Україні на 01.01.2018. Сайт Держгеокадастру. Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/informatsiia-pro-normatyvnu-hroshovu-otsinku-zemel-silskohospodarskoho-pryznachennia-01-01-2016/>.
32. Kaufmann D. Governance Matters IV: Crovemance Indicator for 1996 –2004 / D. Kaufmann, A. Krady, M. Mastruzzi // World Bank Police Research Working Paper. – 2005.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПОКРАЩАННЯ БІЗНЕС КЛІМАТУ БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЯМИ УКРАЇНИ

Ляпін Дмитро Вадимович к.т.н., заслужений економіст України

Україна, Київ, радник з питань розвитку МСБ та дерегуляції офісу президента Торгово-Промислової Палати України

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5937

ARTICLE INFO

Received: 03 May 2018
Accepted: 27 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

public administration, regulatory policy, public consultations, national business agenda

ABSTRACT

The article «Features of forming strategy of enhanced of business climate by business associations of Ukraine» examined the peculiarities of joint development by Ukraine's business associations of a strategy for improving the business climate in the country. The main ideas and provisions of such a joint project are shown. It is shown that its success is completely determined by the transparency and publicity of the preparation process. In the basis - of the rule of consensus. A necessary and sufficient condition for the success of the process of public consultations between business and authorities is the interest of business associations in the effectiveness and success of changes in the country. A practical recommendations have been developed.

Citation: Ляпін Д. В. (2018) Osoblyvosti Formuvannya Stratehiyi Pokrashchanya Biznes Klimatu Biznes-Asotsiatsiyamy Ukrainy. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5937

Copyright: © 2018 Ляпін Д. В. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Швидкі соціально-економічні зміни сучасного світу визначають посилення вимог до якості державного регулювання, що, у свою чергу, вимагає посилення якості (обґрунтованості, ефективності, результативності) нормативно-правових актів як базової умови для позитивного функціонування ринків, захисту навколишнього середовища та сприяння економічному зростанню. За сучасних умов надважливим чинником цього стає покращання виконуваності норм національного законодавства як з боку суб'єктів, так і об'єктів різних політик. Одним з інструментів забезпечення покращання виконуваності регулювань є інструмент публічних консультацій і, особливо, застосування його двосторонньої природи, коли не лише органи влади верифікують сприйняття суспільством норм регулювань, а й зацікавлені суспільні групи представляють свої оцінки щодо наявних та майбутніх регулювань.

Аналіз публікацій. Формування та реалізації бізнес-середовищем стратегії розвитку бізнесу, яка з одного боку має характер опису бажаного майбутнього з погляду бізнесу, а з іншого боку яка використовується як мапа для проведення адвокатури-кампаній та моніторингу дій органів влади є предметом науково-прикладних по спеціальностям державне управління, економіка та право, проте за на сьогодні в Україні є недостатнім. Теоретичні та практичні аспекти діалогу бізнесу та органів влади досліджували: З.С. Варналій, В.Є. Воротін, Я.А. Жаліло, О.В. Літвінов, К.М.Ляпіна, О.О. Труш та ін. Серед іноземних фахівців необхідно назвати John Sullivan, П.В. Данейко, Igor Munteanu, Gjoko Muratovski, Стіва Джейкобса та ін. Проведення наукових досліджень цієї теми з позиції реалістичності впровадження рекомендацій є тим аспектом, який потребує свого розширеного дослідження.

Метою роботи є: дослідження практичних аспектів при формуванні бізнес-асоціаціями України власної стратегії розвитку, яка в Україні отримала назву «Порядок денний бізнесу до влади», аналіз та визначення пріоритетних напрямків вдосконалення механізмів реалізації цього власного проекту бізнес-асоціацій.

Матеріали та методи дослідження. При реалізації даної роботи було використано відкриті інформаційні джерела, інформацію бізнес-асоціацій України, нормативно-правову базу, аналітичні документи. Застосовано методи спостереження, аналітичне дослідження, логічне моделювання та уявний експеримент.

Результати дослідження. За останні 20 років в Україні бізнес-спільнота робила декілька спроб запропонувати суспільству своє бачення державної політики та бізнес-клімату. Проте ці проекти зіграли лише роль пілотних і не справили очікуваного впливу на державну владу.

Державна політика щодо розвитку підприємництва та малого і середнього бізнесу і досі в Україні залишається фрагментарною, не сфокусованою, а орієнтованою лише на досягнення кращих місць в рейтингах.

Однією з причин такого стану є відсутність у бізнес-спільноти узгодженого, реалістичного та збалансованого Порядку денного щодо подолання разом з державною владою перешкод на шляху свого розвитку.

І тому на початку 2018 року за ініціативи Торгово-промислової палати України розпочався спільний проект бізнес-асоціацій малого та середнього бізнесу з відродження ідеї створення Порядку денного бізнесу до влади щодо покращання бізнес-клімату.

Порядок денний бізнесу до влади сприятиме переходу від набору відомчих політик до народження сфокусованої ефективної державної політики та посилення Держави.

Головна мета Порядку денного бізнесу до влади: визначити силами бізнес-спільноти ключові проблемні зони у державній політиці, вирішення яких можливе у короткостроковий період та які якісно вплинуть на бізнес-клімат в цілому, і запропонувати узгоджені та збалансовані напрямки подолання цих проблем.

Порядок денний бізнесу до влади має стати основою співпраці бізнесу і влади, базою для визначення заходів державної політики щодо розвитку підприємництва. Впровадження Порядку денного бізнесу до влади включає: а) спільну розробку Порядку денного бізнес-спільнотою (узгодження проблем та визначення напрямків відбувається за консенсусом); б) презентацію заходів Порядку денного органам державної влади і підготовку рекомендацій щодо їх впровадження; в) моніторинг дотримання органами влади вимог бізнесу. Рекомендації, які міститиме Порядок денний, повинні стати для влади своєрідним керівництвом до дії. За ініціативи регіональних груп бізнесу можливо створення Регіональних порядків денних бізнесу до влади.

Вбачається, що визначення національним бізнес-середовищем реалістичних заходів у Порядку денному та, головне, їх реалізація та виконання органами державної влади надасть позитивний імпульс для посилення національної економіки та потужного включення українського бізнесу у глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Розробка, впровадження та моніторинг результатів Порядку денного є демократичним процесом, відкритим для усіх зацікавлених сторін.

Завдання Порядку денного бізнесу до влади: сформулювати консолідовану позицію бізнес-спільноти щодо головних проблем розвитку підприємництва та шляхів їх вирішення. Створення Порядку денного провадиться на основі даних, одержаних від бізнес-спільноти під час публічних обговорень питань розвитку підприємництва з членами ТПП та представниками інших бізнес-організацій та з секторними, галузевими, регіональними або професійними асоціаціями.

Визначено наступний перелік питань до публічного обговорення для створення Порядку денного бізнесу до влади:

- Які проблеми постають перед бізнесом сьогодні на національному рівні та на регіональному рівні і в чому ці проблеми полягають (відповідно повноваження та інструменти вирішення знаходяться у органів влади центрального рівня чи місцевого рівня).
- Яким має виглядати оптимальне вирішення цих проблем та реалістичність вирішення у короткостроковій перспективі.

Порядок денний бізнесу до влади повинний стати інструментом діалогу з владою кожного вітчизняного підприємця. Він реалізовуватиме формулу: «Я знаю, що ми всі разом вимагаємо від влади у поточному році певних заходів покращення бізнес-клімату, і я підтримую і розділяю ці вимоги, і я стежу, як влада їх виконує».

Проект щодо підготовки Порядку денного бізнесу до влади базується на спільному переконанні учасників, що сучасна економіка має ґрунтуватися на вільній приватній ініціативі, чітко визначених правах власності, ринковій конкуренції та соціальному захисті тих, хто його потребує. Саме завдяки взаємодії цих принципів в рамках правил, встановлених суспільством через урядові та неурядові механізми, вдається найбільш оптимально узгодити та поєднати природні прагнення кожної людини до добробуту, самореалізації та суспільної пошани з такими самими прагненнями інших людей.

Саме ринкові стимули спрямовують людську енергію та творчість на користь інших членів суспільства. Завдяки ринковій конкуренції, заснованій на відкритості, чітких та захищених правах

власності, наявні ресурси капіталу зрештою потрапляють до тих, хто може ними найкраще розпорядитися на користь іншим членам суспільства. Конкуренція також надає можливості для розкриття одного з найважливіших ресурсів будь-якої нації – її творчого, зокрема підприємницького та управлінського, потенціалу. Сучасна організація економіки передбачає постійне оновлення за рахунок відкритості для входження в ринок та виходу з нього; постійно діючий конкурентний відбір найбільш здібних управлінців та найбільш ефективних технологій і методів управління; пристосування пропозиції до попиту, тощо. Таке постійне та органічне оновлення є запорукою гнучкості та стабільності, здатності економіки відповідати на технологічні та зовнішньоекономічні виклики.

Разом з тим існують певні сфери економічної діяльності, у яких вищезазначені принципи не призводять до суспільно-оптимальних наслідків. В таких випадках суспільство має регулювати ринкові механізми або навіть замінити їх іншими формами. Тому держава має, насамперед, в рамках функціонування судової гілки влади, забезпечити прозоре та справедливе розв'язання протиріч та конфліктів між суб'єктами ринку. Виходячи з пріоритету європейських цінностей, втручання держави має зменшувати економічні викривлення та відповідні ренти, а не збільшувати їх. Не у всіх сферах економічної діяльності ринкова конкуренція автоматично призводить до суспільно-оптимальних результатів. Зокрема, особливої уваги потребують невідновлювані природні ресурси, де конкуренція може призводити до їх надмірного використання та, як наслідок, виснаження. У деяких інших галузях конкуренція не виникає природним шляхом, оскільки технічні проблеми роблять економічно доцільним існування природних монополій. В таких випадках конкуренція має здійснюватися в рамках обмежень, накладених суспільством, та спрямовуватися проти можливих контрпродуктивних дій, таких, як зловживання монополією становленням. Але такі обмеження мають прийматися на основі відкритих, прозорих та конкурентних процедур за участі всіх зацікавлених сторін.

Рентні доходи, утворені за рахунок монополії, або споживання природних ресурсів - по праву належать всьому суспільству. Відповідні механізми – прозорі, конкурентні та справедливі – мають забезпечити право суспільства на отримання цих доходів, при дотриманні права приватних власників на доходи від їхньої продуктивної діяльності. Разом з тим, надприбутки, отримані як ринкова премія за підприємницьку ініціативу, мають залишатися недоторканими, адже вони стимулюють інноваційний розвиток.

Водночас неприпустимим є надання допомоги (підприємствам чи окремим групам громадян) на патерналістській основі, адже в такому разі обмежені суспільні ресурси, що створені тяжкою працею одних, ідуть на забезпечення „ледарства” інших за рахунок тих, хто насправді більше потребує їх. Крім того, патерналізм спрямовує економічну діяльність не на задоволення нагальних людських потреб, а на самозбереження незалежно від ефективності (виробництво заради виробництва) та навіть корупцію, і, зрештою, веде до соціальної деградації та втрати конкурентоздатності. Тому штучне збереження неефективних економічних структур за рахунок всього суспільства має бути відкинута; надання пільг та субсидій підприємствам та галузям - обмежене суто соціальними мотивами, а існуючі привілеї – переглянуто та поступово згорнуто; бар'єри для експорту та імпорту - істотно знижено та поступово усунуто; практику штучної монополізації ринків - засуджено та припинено.

Головним пріоритетом розвитку України - є інвестиції в людину, її здоров'я, інтелектуальне і духовне збагачення. Вся діяльність в цьому напрямку має бути спрямована на реалізацію основної цінності - свободи людини у різних її проявах за умов дотримання норм співіснування в суспільстві. Головними принципами розвитку бізнес-клімату України мають стати багатоваріантність підходів до шляхів підприємницької самореалізації і свобода підприємницької ініціативи. Багатоваріантність передбачає наявність певної кількості альтернативних шляхів для самореалізації і задоволення потреб, кожний з яких має свою цінність, визнану суспільством, а відповідальність за вибір того чи іншого шляху має нести сам суб'єкт.

Формування Порядку денного бізнесу до влади не є одноразовим актом, а являє собою постійно діючий процес, який протягом року включає в себе наступні етапи: (1) Обговорення проблем; (2) виявлення причин; (3) формування рекомендацій (шляхи усунення причин); (4) презентація (просування) рекомендацій; (5) моніторинг.

Головним принципом узгодження всіх матеріалів є загальний консенсус. Порядок денний бізнесу до влади перш за все спрямований на консолідацію несуперечливих положень.

Формування «Порядку денного бізнесу до влади» полягає у визначенні умов для одночасного та взаємно корисного розвитку (1) підприємництва та накопичення (2) людського капіталу з подальшим просуванням створених товарів та послуг на (3) зовнішні ринки. Це визначає наступні сфери та напрямки «Порядку денного бізнесу до влади» у версії 2018 року: а) Сфера підприємництва (Головні проблеми щодо розвитку підприємництва концентруються у двох сферах: забезпечення та захист конкуренції та захист приватної власності. Проблеми у зазначених сферах підривають довіру, як у відносинах між підприємцями, так й відносинах між владою та бізнесом. Це збільшує транзакційні видатки в економіці України та гальмує економічний розвиток); б) Сфера праці - людський капітал (Успіх бізнесу залежить від співробітників, добробут співробітників залежать від успіху бізнесу.

Ефективна співпраця корисна для всіх. Але вітчизняний бізнес стикається з певними проблемами на національному та глобальному рівні); с) Зовнішньоекономічна сфера (Україна традиційно є орієнтованою на експорт та одночасно залежною від імпорту країною. Імпорт та експорт складають близько половини ВВП країни. Враховуючи вкрай обмежений внутрішній ринок, вирішальним завданням будь-якого бізнесу, який бажає розвиватися, є вихід на зовнішні ринки).

Висновки.

1. Формування бізнес-асоціаціями України «Порядку денного до влади» на періодичній основі та за правилами консенсусу може стати дієвим інструментом та аналітичною основою публічних консультацій між малим та середнім бізнесом з одного боку та органами державної влади з другого на шляху покращення та вдосконалення бізнес клімату в країні.

2. Вбачається, що ефективність взаємодії між бізнес-асоціаціями малого та середнього бізнесу в Україні та органами державної влади має визначатись результативністю реалізації органами влади основних положень «Порядку...», що буде визначатись під час моніторингу.

3. Необхідно забезпечити публічність та прозорість усього проекту підготовки «Порядку...», що є необхідною та достатньою умовою успішності проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доктрина приватної ініціативи – результати та плани на майбутнє / М.Лациба, Д.Ляпін. – К. : Укр. незалежний центр політичних дослідж., 2004. – 108 с.
2. Маніфест Людини – програма принципів / [І.Б. Коліушко, В.М. Яблонський, В.І.Дубровський, Д.В. Ляпін та ін.]. – К.: [б. в.], 2004 – 20 с. – (Проект «Громадська Стратегія розвитку України»)
3. Послання від бізнесу до державної влади України / [Д. В. Ляпін, К. М. Ляпіна]; Рада підприємців при КМУ, Ін-т конкурентного сусп-ва. – К. : Київський ун-т, 2006. – 44 с.
4. Щодо готовності підприємницької спільноти впливати на рішення органів державної влади / Д.В. Ляпін, К.М. Ляпіна; Ін-т конкурентного сусп-ва. – К.: Ін-т конкурентного суспільства, 2006. – 52 с.
5. Ляпін Д.В. Стан підприємництва в Україні та зовнішньоекономічні інструменти стимулювання його розвитку // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр. – Донецк, ДонНУ, 2013. – Т.2 – С. 194-196
6. Проблеми та шляхи формування сприятливого інституційного середовища для підприємницької діяльності в Україні: аналіт. доп. /Я.В.Бережний, Д.В.Ляпін, Д.С.Покришка; за ред.Я.А.Жаліла. – К.:НІСД,2014. – 80 с. – (Сер. «Економіка», вип. 13).
7. Ділові очікування підприємств України. І квартал 2018 року. Оцінка респондентами факторів, які обмежують спроможність їх підприємств збільшувати виробництво. – К.:НБУ, 2018. –С. 26.
8. <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajina-za-vplivom-koruptsiji-na-biznes-povernulasja-v-2014-rik-opituvannja-2448389.html>

РОЛЬ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОГО ПРОЦЕССА В РАЗВИТИИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Рахимова С. к. э. н.

Российская Федерация, г. Москва, Российский экономический университет им. Г.В. Плеханова

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5938

ARTICLE INFO

Received: 15 May 2018
Accepted: 18 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

food industry, innovation, innovative development, management of innovative process.

ABSTRACT

The author concludes that the development of the food industry is possible to provide due to innovations and management of the innovation process. The author classifies and gives concepts to innovations in the food industry. The article highlights the factors that limit the development of the food industry. The SWOT analysis of the food industry position is presented. The main problems in the food industry are revealed. The author proposes a number of measures for the development of the food industry. The prospects of development of innovative component of the food industry and measures for management of innovative process in the food industry are offered.

Citation: Рахимова С. (2018) Rol' Innovacij i Innovacionnogo Processa v Razvitii Pishchevoj Promyshlennosti. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5938

Copyright: © 2018 Рахимова С. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Введение. Вхождение во Всемирную торговую организацию, открытость экономик, глобализация актуализируют вопрос о необходимости обеспечения продовольственной безопасности страны. Государству важно в таких условиях поддержать отечественных производителей продуктов питания, отечественных поставщиков пищевого сырья, обеспечить их конкурентоспособность путем различных механизмов поддержки и стимулирования, что будет способствовать снижению импорта продовольствия, обеспечению внутреннего рынка и экспорту продовольственных товаров с занятием определенной ниши на мировых рынках. В этой связи остро встает вопрос о продовольственном самообеспечении. США и Франция на 100% сама обеспечивает себя продовольствием, Германия – на 93%, Япония, в силу бедной плодородной почвы – на 50% [1,2].

Пищевая промышленность одна из отраслей, обеспечивающая заготовку, транспортировку, хранение, переработку сельскохозяйственного сырья, реализацию конечного продукта, она прямо и косвенно связана с отраслью производства – машиностроение для пищевой промышленности; сельское хозяйство – источник сырья для пищевой промышленности.

Пищевая промышленность направлена на переработку сельскохозяйственного сырья, поэтому значение пищевой промышленности заключается в том, что она удовлетворяет насущные потребности человека, закладывает основы здоровья населения, и является базисом для всех других видов деятельности человека и общества.

Главной целью пищевой промышленности является максимизация удовлетворения потребностей общества в продуктах питания, удовлетворяющих современным требованиям качества и безопасности продукции.

По данным Продовольственной и сельскохозяйственной организации ООН (FAO), по состоянию на 4 кв. 2017 г. около 37 стран мира испытывают продовольственный дефицит и нуждаются во внешней продовольственной помощи. По оценке FAO, для того чтобы прокормить 9,1-миллиардное население к 2050 г. потребуется увеличение общего объема производства продуктов питания почти на 70%.

В развивающихся странах темпы продовольственного производства потребуют двукратного увеличения. По прогнозам, к 2050 г. годовое производство зерновых культур должно возрасти почти на 1 млрд. тонн, производства мяса – от 200 млрд. тонн до 470 млрд. тонн, из которых 72 % производства придется на развивающиеся экономики. Чистый мировой экспорт растительного масла увеличится до 25 млн. тонн в год (в 3 раза), а сахара – до 20 млн. тонн в год. Среднегодовая урожайность зерновых культур по миру будет снижаться до 0,7 %.

Рост мирового населения может спровоцировать продовольственный кризис. В этой связи возможен рост производства продуктов питания с низким содержанием питательных веществ, продуктов на основе генетически модифицированных ингредиентов, а также искусственно выведенных ингредиентов, что негативно скажется на основных составляющих устойчивого развития, таких как, экономическая, социальная, экологическая.

В результате вышесказанного, остро встает вопрос о поиске путей, возможностей и перспектив развития пищевой промышленности, обеспечения продовольственной безопасности страны.

Результаты исследования. Продовольственная безопасность – это состояние защищенности граждан страны посредством стабильного обеспечения сырьем, достаточным количеством безопасной и полноценной продовольственной продукции с учетом получаемых доходов, относительная независимость от импорта сырья и продовольствия.

Продовольственная безопасность зависит от уровня доходов населения, поддержки и развития сельского хозяйства, принятых мер по снижению риска неурожая, наличия, подготовки и переподготовки кадров и специалистов в производстве продуктов питания и поддержке отечественных производителей, государственного регулирования экспортно-импортных операций в области продовольственного обеспечения, уровня конкурентоспособности отечественных производителей продуктов питания, наличия научной, технологической и производственной инфраструктуры, контроля за качеством и безопасностью потребляемой в стране продовольственной продукции, за ценами и т.д.

Исходя из вышесказанного можно сделать вывод, что продовольственная безопасность зависит от факторов внутренней и внешней среды, возможностей и платежеспособности населения, возможностей производителей, условий, создаваемых государством в поддержку отечественных производителей продовольственных продуктов. То есть нужно учитывать возможности населения и производителей.

Перекокс в ту или иную сторону чреват следующими последствиями:

- если уровень платежеспособности населения высокий, но нет развития производственной базы, то отечественные продукты питания будут заменены импортными;
- если будут увеличены цены, то это усугубит положение и уменьшит благосостояние малоимущих граждан.

Исходя из вышесказанного, можно констатировать, что основными проблемами, угрожающими продовольственной безопасности являются: отсутствие соответствующих доходов у потребителей и ухудшение воспроизводственных возможностей у производителей продуктов питания.

На сегодняшний день основными факторами, сдерживающими развитие пищевой промышленности, включающей в себя всю цепочку: производство, хранение, переработку и сбыт продовольственной продукции, являются: разобщенность между производителями и потребителями в процессе продвижения продукции в результате чего появляется множество посредников в процессе продвижения продукции от производителя к потребителю; территориальная разобщенность технологически взаимосвязанных отраслей, что в свою очередь не позволяет эффективно реализовывать огромные возможности сырьевой базы республики; неразвитость инфраструктуры производства продовольственной продукции; низкая доля переработки сельхозпродукции, следствием которого является низкий уровень загруженности производственных мощностей предприятий пищевой промышленности и выпуск неконкурентоспособной продукции по сравнению с импортной, моральный и физический износ технологического оборудования перерабатывающих предприятий; мелкотоварный характер производства.

Основная проблема заключается в том, что пищевая промышленность, занимающая основное и связующее звено между сельским хозяйством – главным источником сырья для производства пищевых продуктов и рынком готовой продовольственной продукции, должна заниматься глубокой переработкой сырья с целью получения полезной, безопасной, конкурентоспособной продукции, востребованной внутренним и внешним рынком, пока находится в начальной стадии своего развития. Вышесказанное подтверждает проведенный SWOT-анализ развития пищевой промышленности в РК. В результате проведения которого выявлено, что развитие пищевой и перерабатывающей промышленности РК ограничивается следующими факторами:

- высокая затратность производства вследствие суровых климатических условий, низкой производительности труда, высокой материало- и энергоемкости продукции, тарифов естественных монополий; значительный износ основных фондов;
- высокие издержки на логистику в связи с географической удаленностью РК от потребителей европейского региона и стран- импортеров;

- высокий уровень издержек на производство продукции вследствие недостатка сельскохозяйственного сырья необходимого качества;
- недостаточный уровень положительного имиджа казахстанского продовольствия как экологически чистого и натурального;
- необеспеченность стабильного качества продуктов питания, недостаточный уровень внедрения системы управления безопасностью пищевых продуктов и международных стандартов качества (ИСО);
- нехватка инвестиционных ресурсов для запуска стратегически важных проектов и ограниченные бюджетные возможности для стимулирования инвестиционной деятельности отрасли в необходимых объемах;
- недостаточная экологичность производства, высокий уровень водопотребления, водоотведения и сброса неиспользуемых отходов, получаемых в ходе технологических процессов.

К потенциальным рискам развития пищевой промышленности РК можно отнести:

- риски вытеснения продукции РК с внутреннего и региональных рынков товаропроизводителями соседних регионов и иностранных государств;
- высокая зависимость перерабатывающих предприятий от объемов и качества сельскохозяйственной продукции, вызванная, в том числе неблагоприятными климатическими условиями в некоторых регионах РК;
- недостаточный рост спроса на продукты питания на существующих рынках сбыта продовольствия, снижение покупательной способности;
- высокая зависимость пищевых предприятий от поставок импортного оборудования;
- дефицит квалифицированных кадров, в том числе среднего звена, что может ограничивать возможность внедрения в производство инновационных технологий;
- повышение цен на сырье и услуги естественных монополий;
- нарастание конкуренции со стороны производителей из стран таможенного союза и соседних регионов.

Однако, для развития пищевой промышленности есть потенциал, который необходимо развивать.

Сильными сторонами (конкурентными преимуществами) пищевой промышленности РК являются:

- значительный природно-ресурсный потенциал, выгодное географическое положение;
- значительный потенциал по производству сельскохозяйственного сырья; высокоразвитый научный потенциал;
- развитая транспортно-логистическая система (высокий инфраструктурный и транспортно-логистический потенциал);
- высокий уровень деловой активности, значительный потенциал развития малого предпринимательства;
- высокий потребительский потенциал региона;
- накопленный предприятиями технологический опыт производства пищевых продуктов;
- постоянство спроса на производимую продукцию, определенная жизненно- важной физиологической потребностью человека в ней;

Перспективные возможности развития пищевой промышленности РК включают:

- долгосрочную тенденцию на реиндустриализацию экономики области (создание и развитие новых производств благодаря имеющимся «точкам роста», новых высокотехнологичных производств и кластеров);

• развитие транспортно-логистической инфраструктуры;

• усиление развития потенциала агропромышленного производства вследствие реализации Доктрины продовольственной безопасности РК;

- увеличение производства сельскохозяйственного сырья;
- усиление доли малого предпринимательства в сфере производства продуктов питания;
- повышение спроса на производимую продукцию с ростом денежных доходов населения области, растущий спрос на продовольствие на мировом рынке;
- внедрение новых технологий и освоение выпуска новых видов продукции; модернизация производства с применением новых современных инновационных технологий, отвечающих требованиям эффективности технологического процесса.

Проведенный анализ позволяет сделать следующий вывод: пищевая промышленность РК сможет занять лидирующее место в масштабах РК, в долгосрочной перспективе принципиально важна именно совокупность всех потенциальных точек ее роста, которые существенно повышают общую конкурентоспособность пищевой промышленности РК и дают ей высокий шанс на активное развитие.

В этой связи нужна грамотная политика управления производством и потреблением продовольственной продукцией на микро, мезо и макроуровнях, которая должна основываться на социальной, экономической, экологической политике страны, обеспечивая экономическую эффективность, социальное благополучие и экологическую безопасность.

На наш взгляд, достичь интересов и потребителей и производителей продовольственных продуктов, снизить импорт продуктов питания, развить пищевую промышленность страны, дать новый импульс развитию сельского хозяйства и основным источникам сырья для производства продуктов питания, обеспечить продовольственную безопасность страны возможно на основе инновационного развития пищевой отрасли.

Согласно Руководства Осло, инновация представляет собой конечный результат инновационной деятельности, получивший воплощение в виде нового или усовершенствованного продукта (товара, работы, услуги), производственного процесса, нового маркетингового или организационного метода в ведении бизнеса, организации рабочих мест или организации внешних связей.

В пищевой промышленности могут быть получены продуктовые, технологические (процессные), маркетинговые, организационные инновации.

Продуктовые инновации пищевой промышленности – продукт, обладающий новизной, полученный в результате инновационной деятельности, предназначенный для массового потребления, для отдельных категорий лиц и групп населения с целью: расширения ассортимента и номенклатуры, лечения и профилактики, удовлетворения потребностей населения в потреблении продуктов питания, отличных от традиционных.

Технологические или процессные инновации призваны облегчить, улучшить процесс получения инновации за счет применения новых технологий, совершенствования технологического процесса.

Маркетинговые инновации направлены на исследование рынков сбыта, новые каналы сбыта, поиск новых потребителей, использование новых методов продаж, рекламы инновационной продукции, продвижение продовольственной продукции на рынки сбыта, формирование новых ценовых стратегий.

Организационные инновации – новый метод ведения продовольственного бизнеса, организация новых внешних связей, организация рабочих мест, новый стиль управления, принятие новых креативных решений.

Для решения главных задач на всех уровнях хозяйствования, важно обеспечить инновационный процесс в пищевой промышленности. Необходимость уделить внимание всем этапам инновационного процесса связана с тем, что продукты питания обладают зачастую сжатыми и короткими сроками хранения, особенностями условий их хранения и доставки, необходимостью правильного соотношения пропорций тех или иных полезных веществ. В этой связи нужны исследования и разработки, поскольку потребителей интересуют: условия хранения, сроки годности, качество, состав, наличие питательных и полезных веществ в продуктах и т.д.

В основе качественных сдвигов в пищевой промышленности лежит создание новых инновационных продовольственных товаров, должны использоваться новые виды сырья, новые технологии. Нужно обеспечить переработку сырья и выходить на мировые рынки с высококачественной готовой продукцией.

По многим позициям Казахстан может стать одним из крупнейших в мире производителей продовольственной продукции, особенно это касается производства экологически чистых продуктов питания.

К организационным инновациям можно отнести сельскохозяйственную кооперацию. Одно из главных новшеств в аграрном секторе связано с вступлением в силу Закона РК «О сельскохозяйственной кооперации» [3]. Он определяет статус сельскохозяйственного производственного кооператива (СПК) как коммерческой организации и позволяет его членам распределять прибыль. Ранее такой возможности у объединений фермерских хозяйств не было. Также закон предусматривает механизм распределения государственных субсидий среди членов СПК соответственно их участию в уставном капитале.

Низкие закупочные цены на сельскохозяйственную продукцию не стимулируют увеличение объемов их производства, что в итоге ведет к низкой доле переработки сельскохозяйственного сырья, недозагруженности мощностей перерабатывающих предприятий и в конечном счете к высокой доле импорта продовольственных товаров.

Маркетинговые инновации важно развивать, поскольку продукция мелких и средних отечественных производителей заметно проигрывает по качеству и упаковке, каналам сбыта и продаж и не в состоянии успешно конкурировать с зарубежными поставщиками. Сказывается отсутствие собственной торговой сети, создание и содержание которой не каждому предприятию доступны.

Необходимо развивать технологические инновации, важно модернизировать и диверсифицировать производства в пищевой отрасли, внедрять на предприятиях пищевой отрасли инновационные процессы и технологии производства импортозамещающей отечественной продукции, отвечающей современным требованиям качества и безопасности, важно применение интенсивных технологий, решать вопрос сбыта готовой продукции за счет развития конкурентоспособности пищевой промышленности. Важно сформировать имидж казахстанского продовольствия как экологически чистого, натурального и качественного. Важно внедрять биотехнологии, на основе которых будут созданы высокотехнологичные производства с более эффективной выработкой целевого продукта с сокращением потерь сырья, с производством пищевых продуктов с различными

функциональными свойствами, что позволит повысить степень переработки сырья, расширить ассортимент выпускаемой продукции, решить экологические проблемы.

Для этого важно развить инфраструктуру и логистическое обеспечение продовольственного рынка, необходима интеграция предприятий в систему межрегиональных и мировых рынков пищевых продуктов, необходимо обеспечить конкурентоспособность продовольствия на новом качественном уровне.

Необходимо сформировать благоприятные институциональные условия развития отрасли. Важно научное и кадровое обеспечение отрасли. В данном случае будет обеспечено развитие отрасли на основе наукоемких подходов и инновационных решений, подготовка квалифицированного промышленно-производственного персонала.

С точки зрения инновационного процесса рассматриваемой отрасли, важна кооперация предприятий с отраслевыми научно-исследовательскими институтами, что позволит внедрить в пищевую промышленность конкурентоспособные идеи, в ходе реализации которых возможен выход отрасли на новый уровень развития.

Инновационные направления в производстве продуктов питания предполагают создание условий и предпосылок получения продуктов питания высокого качества, в требуемом количестве, в соответствии с установленными нормами потребления, получение специализированных продуктов для детского и диетического питания, лечебного действия, продуктов, учитывающих национальные особенности в питании отдельных групп населения.

Важны инновационные разработки современных биотехнических процессов переработки сельскохозяйственного сырья, позволяющие интенсифицировать производство, снизить их энергопотребление, расширить ассортимент, повысить потребительские свойства сбалансированных легкоусвояемых продуктов питания и напитков.

Особое внимание необходимо уделить инновациям, направленным на разработку научных основ организации сквозных аграрно-пищевых технологий. Также важны научные исследования физической и биологической химии, нанотехнологии, микробиологии, ферментологии.

Направлением инновационной деятельности должно стать проектирование и создание многокомпонентных пищевых продуктов, в основе этого процесса лежит принцип аналитической комбинаторики.

Инновационный процесс предполагает вовлечение качественного сырья, идеи, отличной от традиционного производства, новые технологии, новые методы организации и производства, новые упаковка и каналы сбыта, новый стиль управления, принятие креативных, нетрадиционных решений; объединение воедино исходного сырья, кадров, научной, технологической, образовательной, производственной, коммерческой, сбытовой составляющих, в результате деятельности которых могут быть получены и параллельно использованы маркетинговые, процессные, организационные, управленческие инновации с достижением основной цели – производство и реализация продуктовой инновации пищевой промышленности.

Инновационный процесс создания новых форм пищевых продуктов, исходя из разработок отечественных ученых может идти в трех направлениях: исключение из состава продукта какого-либо нежелательного компонента; обогащение продукта нужным компонентом профилактического или лечебного действия (витамины, микроэлементы); замена состава, при котором вместо одного изъятых компонента вводится другой аналогичный, обладающий нужными или полезными свойствами.

Важно и необходимо создавать комбинированные продукты со сложным сырьевым составом, включающим в различных сочетаниях мясное, молочное и растительное сырье. В различных сочетаниях комбинируемое сырье позволяет придавать этим продуктам требуемые функциональные свойства, учитывать привычки и традиции в культуре питания населения разных регионов и стран.

Важно, чтобы исследования велись не только с экономической целесообразностью, например, с целью увеличения выхода их из исходного сырья, но и с целью улучшения качества получаемых продуктов питания. К сожалению, ученые зачастую ведут поиски замены при производстве продуктов питания животного белка на более дешевый – растительный и способы и технологии их совместного применения.

Также важно продумать вопрос кооперации и интеграции в пищевой промышленности.

Что предполагает управление инновационным процессом в пищевой промышленности:

- проведение исследований и разработок, обеспечивающих глубокую переработку сырья и получение инновационной продовольственной продукции;
- разработка современных ресурсосберегающих методов и технологий при производстве продуктов питания;
- разработка высокоэффективных технологий безопасных продуктов общего, специального и детского питания с использованием современных методов проектирования пищи посредством создания современных поликомпонентных пищевых продуктов для различных групп населения;
- разработка технологий функциональных продуктов питания с метаболически адекватным составом, способствующих повышению эффективности лечений патологий;

- разработка научных основ и производственных способов экологизации пищевой отрасли с целью снижения техногенного воздействия на окружающую среду посредством разработки научно-обоснованных рекомендаций, методов и технических решений по экологизации промышленных технологий, повышающих уровень комплексности переработки исходного сырья и защиты окружающей среды.

Пищевая промышленность Казахстана является одной из наиболее развитых отраслей экономики со значительным сегментом внутреннего рынка и акцентом на натуральные продукты и традиционные технологии производства сельскохозяйственного сырья. Казахстан входит в 10 ведущих стран мира по доле на мировых рынках муки, но этой позицией ограничивается его участие в мировом рынке продукции пищевой промышленности. Представим основные перспективные направления производства продовольственных продуктов.

Первым перспективным направлением является производство продуктов диетического питания:

- производство лечебно-оздоровительных продуктов каш, чипсов, галет, хлеба из цельных злаков, т.к. человечество стремится к здоровому образу жизни, к потреблению экологически чистых продуктов, продуктов не содержащих ГМО. На сегодняшний день новым модным трендом стало правильное питание. Это говорит о высокой культуре, росте и появлении возможностей у населения;
- сбор и переработка даров природы (грибов, ягод, лекарственных растений). Этот вид деятельности в настоящее время не осуществляется в масштабах, достаточных для организации промышленной переработки, но в перспективе, при формировании специализированных заготовительных центров, возможны:

- консервированных продуктов из ягод и грибов (джемы, варенья, компоты, маринады и т.д.),
- возделывание зерновых культур и гречихи, перспективы переработки которых связаны с выпуском упакованных круп, производством диетических хлебобулочных и макаронных изделий.

Вторым перспективным направлением является производство замороженной овощной продукции, поскольку сейчас отечественные теплицы производят ограниченный набор овощей, а в летнее время можно производить, замораживать, консервировать и поставлять на рынок овощные миксы. В Казахстане, проанализировав, можно сделать вывод, что на рынке нет отечественной замороженной овощной продукции, на рынке находятся импортные дорогие овощные миксы. Однако производство овощей и дальнейший рост их потребления предполагает строительство тепличных комплексов для выращивания овощей и развитие систем хранения для овощей и корнеплодов, которых на данный момент не в достаточном количестве.

Третье направление – производство продукции со средней и высокой добавленной стоимостью в переработке зерна: в частности биоэтанол, клейковину, крахмал, кормовые дрожжи. Это направление также требует поддержку государства и вложение инвестиций.

Четвертое направление – производство льняного, сафлорового и рапсового масел. В Казахстане производство масличных, является приоритетным направлением в рамках диверсификации сельского хозяйства. Бесспорный лидер по объемам производства среди масличных в Казахстане – подсолнечник. Однако перспективными культурами являются также лен, рапс и сафлор. Сафлор оказался засухоустойчивым, нетребовательным к почвам, хорошо переносящим низкие температуры, семена почти не осыпаются до вызревания. Существует господдержка в виде субсидий, для тех, кто выращивает сафлор.

Пятое направление – переработка яйца, поскольку благодаря программам развития, государственной поддержке Казахстан полностью обеспечил себя этим продуктом, поэтому внутри страны ужесточается конкуренция. В мире выделяют два направления потребления продуктов глубокой переработки яиц:

- 1) в промышленных целях, особенно на масложировых и кондитерских предприятиях, требуется отдельное использование компонентов яйца. Также разделение белка и желтка требует фармацевтическая и текстильная промышленность. В этом видна перспектива интеграции отраслей.

- 2) жидкое яйцо в удобной упаковке минимизирует потери в транспортировке. Потенциальные потребители - сфера общепита, заказывающая яйца в больших количествах.

Необходимо наладить глубокую переработку яйца в Казахстане, т.к. на сегодняшний день этот продукт востребован. Для этого необходимо включить это направление в имеющиеся программы развития пищевой промышленности и принять следующие меры:

- а) субсидировать частичное удешевление импортного оборудования для птицеводческой отрасли до 50%;

- б) ускорить подписание правил инвестиционного субсидирования, согласно которому предприятию возвращается до 20% затраченных капиталовложений;

- в) создать собственные брендовые продукты.

Шестое направление – производство и переработка рыбы. Казахстан обладает относительно большой площадью внутренних водоемов. С распадом Союза, были утеряны, ранее сложившиеся

экономические связи и это отрицательно повлияло на рыбное хозяйство страны. Рыбная отрасль состоит из двух направлений:

1. Промысловое рыболовство, при котором осваиваются естественные запасы рыб;
2. Промышленное (товарное) рыболовство или аквакультура, при котором, отлавливают выращенные искусственные запасы.

Чтобы снизить давление на популяцию в естественных водоемах, необходимо развивать товарное рыболовство. Пять лет назад рыбная отрасль была признана сельхозтоваропроизводством, поэтому на нее начали распространяться налоговые преференции и получило доступ к мерам господдержки.

Выводы. Продовольственная безопасность страны зависит от уровня доходов населения, возможностей и условий производства продовольственной продукции производителей. От уровня развития пищевой промышленности зависит экономическая эффективность, социальное благополучие, экологическая безопасность.

Развитие пищевой промышленности должно дать толчок развитию сельского хозяйства, биотехнологии, химии, физике, нанотехнологии.

Хотя имеются угрозы и факторы, препятствующие развитию пищевой промышленности, есть потенциал, возможности и сильные стороны развития этой отрасли.

Развитие пищевой промышленности должно перейти на новый качественный этап развития, основанный на инновациях и управлении инновационным процессом.

Важно развивать и получать процессные, продуктовые, организационные, маркетинговые инновации в пищевой промышленности посредством грамотного управления инновационным процессом.

По таким направлениям, как производство продуктов диетического питания, производство замороженной овощной продукции, замороженных ягод, переработка яйца, производство льняного, сафлорового и рапсового масел, производство продукции со средней и высокой добавленной стоимостью в переработке зерна, производство и переработка рыбы рынок еще свободный, существует много незанятых ниш, это перспективные направления повышения конкурентоспособности пищевой промышленности Казахстана, которые надо развивать.

Для реализации вышеуказанных перспективных направлений необходимо:

- обеспечить взаимодействие пищевых предприятий с научными институтами;
- скоординировать действия научных, технологических структур и пищевых предприятий в совместном получении отечественных технологий;
- разработать и перейти к маркетинговым стратегиям, дать возможность получить маркетинговые инновации;
- сформировать и объединить научный, технологический производственный, коммерческий потенциал и совместно осуществлять инновационный процесс в рассматриваемой отрасли;
- разработать механизмы ГЧП по развитию пищевой промышленности;
- предложить механизмы финансирования приоритетных направлений;
- сформировать действенную инфраструктуру, сформировать новых и развивать существующие сервисно-заготовительные центры для сбора у населения и мелких хозяйств сельскохозяйственной продукции для последующей ее передачи в переработку;
- содействовать развитию кооперации малых хозяйств для формирования крупнотоварных производственных кооперативов;
- предоставлять крестьянским и фермерским хозяйствам недорогие кредитные линии с длинными сроками погашения;
- субсидировать через «Дорожную карту бизнеса- 2020», частичное удешевление импортного оборудования до 50%;
- ускорить подписание правил инвестиционного субсидирования, согласно которому предприятию возвращается до 20% затраченных капиталовложений;
- привлечь иностранных инвесторов в перспективные экспортноориентированные отрасли пищевой промышленности (выращивание и переработка рапса, сафлора, льна, переработка грибов, ягод, овощей, производство замороженных продуктов, выращивание ценных сортов рыбы и т.д.);
- создать собственные брендовые продукты.

Таким образом, реализация вышеназванных мероприятий позволит создать в РК мощную пищевую индустрию для обеспечения нормальной жизнедеятельности населения, восстановления и сохранения ее здоровья, усовершенствования сельскохозяйственного производства, социальной переориентации базовых областей промышленности страны, наполнения финансами государственного бюджета.

Инновации и грамотное управление инновационным процессом позволит модернизировать и диверсифицировать производства в пищевой промышленности, повысить конкурентоспособность пищевых продуктов и расширить рынок их сбыта, сформировать благоприятные институциональные условия развития отрасли, скоординировать подготовку научных кадров и специалистов в этой

отрасли, осуществить их подготовку и переподготовку, разработать и применять интенсивные технологии по производству продовольственных продуктов, обеспечить интеграцию и кооперацию отраслей и производств.

ЛИТЕРАТУРА

1. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. 2. Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование: Учеб. пособие для вузов / А.П. Киреев. – М. Международные отношения, 1999. – С/125-126
2. Чеботарева М. С. Продовольственная безопасность в России и мире: сущность и проблемы // Молодой ученый. — 2012. — №8. — С. 149-151. — URL <https://moluch.ru/archive/43/5257/> (дата обращения: 08.06.2018)
3. Закон РК «О сельскохозяйственных кооперативах» от 29 октября 2015 года №372-V
4. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 г. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность»: <http://www.akorda.kz>, дата обращения 20.06. 2018
5. Государственная Программа развития АПК в Республике Казахстан на 2013-2020 годы «Агробизнес-2020» www.minagri.gov.kz
6. Государственная программа развития агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2017 - 2021 годы
7. Cole, A.H., *Business Enterprise in Its Social Setting*. – Cambridge, MA: Harvard Univ. Press, 1959
8. Hirshleifer, J; Glazer, A; Hirshleifer, D (2005). *Price theory and applications: decisions, markets, and information*. Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-81864-3. Retrieved 20 December 2010.
9. Shackle G.L.S. *The Bounds of Unknowledge* // Wiseman. *Beyond positive economics*. N.Y.: St. Martin,s Press, 1983

ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОГЕНЕРАЦИИ УГЛЕВОДОРОДНЫХ ГАЗОВ

Софийский К. К. д. т. н.,

Стасевич Р. К. к. т. н.,

Агаев Р. А. к. т. н.,

Власенко В. В. к. т. н.,

Дудля Е. Е. к. т. н.

Украина, Днепр, Институт геотехнической механики им. Н.С. Полякова НАН Украины

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5939

ARTICLE INFO

Received: 17 May 2018

Accepted: 30 June 2018

Published: 01 July 2018

KEYWORDS

cogeneration, hydrocarbon gases, technical-and-economic indexes, fiscal measurement, boiler unit

ABSTRACT

The subject of researches are the regularities of the effective operation of information, resource and energy saving technology for the gases utilization from coal mines and metallurgical industries. The aim of the work is to present the technical and economic aspects of the information resource and energy saving process for the gases utilization from coal deposits and mines. As the result, the information about a new method for increasing the accuracy of automated commercial metering of coal gas, supplied to the Ukrainian gas-transport system, was provided, the regularities, governing the energy efficiency of controlling of the air/gas ratio from the oxygen concentration in the flue gases of the boiler unit, and the criterion of energy-efficient management were established. The calculation of the expected annual economic effect from the implementation of the control station "DIYA", using the presented developments, was given.

Citation: Софийский К. К., Стасевич Р. К., Агаев Р. А., Власенко В. В., Дудля Е. Е. (2018) Tekhniko-Ekonomicheskie Aspekty Kogeneracii Uglevodorodnyh Gazov. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5939

Copyright: © 2018 Софийский К. К., Стасевич Р. К., Агаев Р. А., Власенко В. В., Дудля Е. Е. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Введение. По оценкам специалистов [1], промышленные запасы угольного метана в Украине составляют от 3 до 3,5 трлн м³, что в 2 - 2,5 раза больше запасов природного газа, а в условиях некоторых шахт они колеблются от 0,2 млрд м³ до 4,7 млрд м³. Масштабная добыча и утилизация метана позволили бы в значительной степени удовлетворить потребности нашего государства в энергоносителях.

Для решения поставленных задач ИГТМ НАН Украины [2,3,4] разработаны научно-технические основы добычи, транспортирования и утилизации газов угольных месторождений с помощью шахтных когенерационных энергетических комплексов.

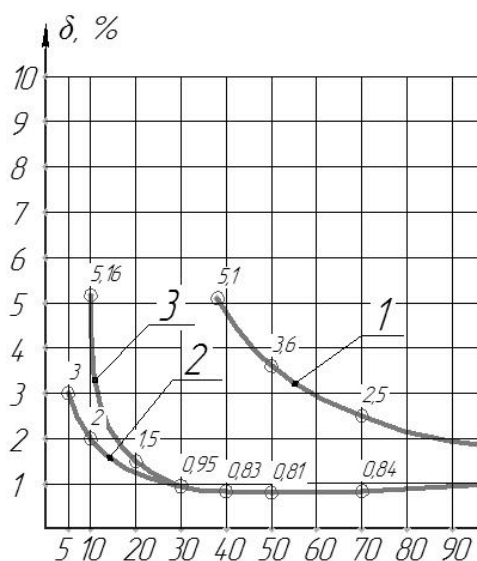
В настоящей работе приведены технико-экономические аспекты повышения ресурсо-энергосбережения станций паротурбинной когенерации путем передачи добытого угольного газа в газотранспортную систему Украины и управления соотношением воздух/газ, при котором обеспечивается высокий коэффициент полезного действия котлоагрегатов.

Результаты исследования. Когенерационная электростанция (КГЭС) утилизации углеродоводородных газов функционирует следующим образом. На вход многопливного котлоагрегата подается шахтный метан, добытый подземными дегазационными скважинами с низкой концентрацией метана от 10-40 % и метан высокой концентрации, извлеченный поверхностными скважинами, после использования его высокого давления двухступенчатым турбодетандером. С выхода котлоагрегата пар высокого давления – 4 МПа подается на вход паровой турбины на валу которой установлен синхронный генератор, вырабатывающий электроэнергию Wэ. Пар низкого давления с выхода паровой турбины подается в теплообменник, где вырабатывается тепловая энергия

Вт для отопления надшахтных зданий. Газ с высокой концентрацией метана после первой ступени турбодетандера подается в сепаратор, который очищает его от сжиженного пропан-бутана. После сепаратора газ направляется на станцию подготовки его для передачи в газотранспортную систему (ГТС) Украины. На выходе станции подготовки устанавливается автоматизированная система коммерческого учета угольного газа (АСКУ УГ), поставляемого в ГТС Украины, созданная на основе расходомеров по перепаду давления на сужающих устройствах [5], основными достоинствами которой являются следующее:

- высокая надежность при правильной установке и применении;
- высокая воспроизводимость результатов измерений;
- возможность метрологической аттестаций без применения образцовых аэродинамических труб высокой точности.

АСКУ УГ создана на базе измерительного комплекса «ДІЯ» [2], программа которого, весь диапазон измерения расходов газа разделяет на 3 поддиапазона измерения, что позволило при применении измерительного преобразователя класса точности 0,1% обеспечить погрешность измерения расхода газа, представленную графиком 3 на рис. 1.

1 – для диаграмм самописца типа ДСС, 2 – для 4-х под диапазонов,
3 – для 3-х под диапазонов

Рис. 1 – Графики зависимостей относительной погрешности измерения от диапазона расхода

Аналитическими и экспериментальными исследованиями котлоагрегата установлены зависимости перепада давления воздуха на воздухонагревателях и концентрации кислорода в дымовых газах за пароперегревателем от паровой нагрузки (рис.2).

На основании результатов исследований, представленных на рис.2 установлена закономерность. Перепад давления воздуха на воздухонагревателях прямо пропорционален, а концентрации кислорода в дымовых газах обратно пропорциональна увеличению паровой нагрузки, что позволяет установить критерий энергоэффективности управления соотношением топливо–воздух по концентрации кислорода в дымовых газах котлоагрегатов, утилизирующих углеводородные газы, рассчитываемый по уравнению (1), полученному методом сигнатурной математики для решения краевых задач в информационно-управляющих системах.

$$K_{\text{Э61}} = \frac{K_{O_2} - 2,3 - (F_{\text{п}} - 100) \cdot 0,017}{2,33 - (F_{\text{п}} - 100) \cdot 0,017} \cdot 20^{0,5 \left[1 - \text{Sign} \left(K_{O_2} - 2,3 - (F_{\text{п}} - 100) \cdot 0,017 \right) \right]} \quad (1)$$

где $K_{\text{Э61}}$ – критерий энергоэффективности;
 $F_{\text{п}}$ – расход пара, т/ч;
 K_{O_2} – измеряемая концентрация кислорода, %.

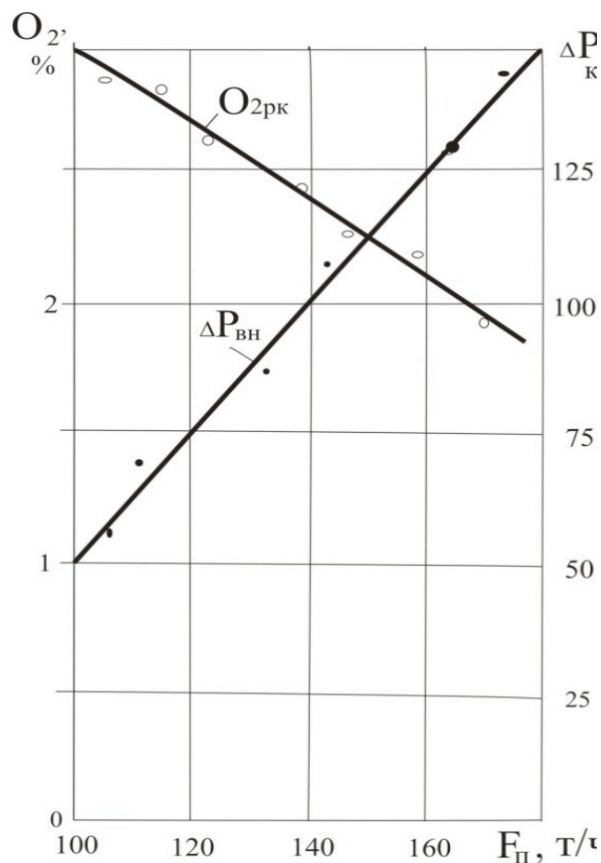

Рис. 2 – Зависимости перепада давления воздуха на воздухонагревателях и концентрации кислорода в дымовых газах за пароперегревателем от паровой нагрузки котлоагрегата типа ТП-160

Уравнение (1) формирует управляющие воздействие для станции «ДЛЯ», автоматизированной системы управления технологическим процессом (АСУ ТП) производства пара, которая поддерживают информационно–управляемый процесс соотношения «воздух–топливо» и обеспечивающий коэффициент полезного действия котлоагрегата в границах 92-94%.

Расчет ожидаемого экономического эффекта, полученного от внедрения АСУ ТП котлоагрегатами КГЭС на базе станции управления ДЛЯ выполнен в сравнении с технико-экономическими показателями (табл.1) работы котлоагрегатов КГЭС до внедрения АСУ ТП и после.

Расчет годового экономического эффекта от применения новых технологических процессов, механизации и автоматизации производства, способов организации производства и труда, обеспечивающих экологию производственных ресурсов при выпуске одной и той же продукции, производится по формуле

$$\mathcal{E} = (Z_1 - Z_2) \cdot A_2, \quad (2)$$

где \mathcal{E} – годовой экономический эффект от использования нового способа, грн.;
 Z_1 и Z_2 – произведенные затраты единицы продукции, производимой с помощью базовой и новой технологии, определяемые по формуле (2), грн;

A_2 – годовой объем производства продукции с помощью новой технологии, мЗ.

Приведенные затраты представляют собой сумму себестоимости и нормативной прибыли

$$Z = C + E_n K \quad (3)$$

где Z – приведенные затраты единицы продукции, грн;

C – себестоимость единицы продукции, грн;

K – удельные капитальные вложения в производственные фонды, грн.;

$E_n = 0,15$ – нормативный коэффициент эффективности капитальных вложений.

Таблица 1. Техничко-экономические показатели работы котлоагрегатов КГЭС при внедрении АСУ ТП на базе станции управления «ДІЯ»

Показатели	Обозначения	Единица измерения	Базовый способ	Новый способ
Мероприятия для повышения энергоэффективности	-	-	Без применения мероприятий	АСУ ТП производства пара котлоагрегатами КГЭС
Котлоагрегаты взятые для расчета экономического эффекта	-	-	Котлоагрегаты №1, №2,	Котлоагрегаты №1, №2, под управлением станции «ДІЯ»
Среднегодовое производство пара	A_2	тыс. т	2784,8	2784,8
Себестоимость 1 т пара по расходу газа и электроэнергии	C_1	грн	51,5	-
	C_2	- -	-	49
Удельные капитальные вложения в производственные фонды на 1 м3 газа	K_1	грн	0,1	-
	K_2	- -	-	0,2

$$\begin{aligned} \Delta &= (3_1 - 3_2) A_2 = [(C_1 + E_n K_1) - (C_2 + E_n K_2)] \cdot A_2 = \\ &= [(51,5 + 0,15 \cdot 0,1) - (49 + 0,15 \cdot 0,2)] \cdot 2784,8 = 6,906 \text{ млн грн /год} \end{aligned}$$

Выводы. Разработана новая методика повышения точности автоматизированного коммерческого учета угольного газа, поставляемого в ГТС Украины, что позволила получить:

- закономерность энергоэффективности управления соотношением воздух/газ от концентрации кислорода в дымовых газах котлоагрегата; установить критерий энергоэффективного управления соотношением воздух/газ по концентрации кислорода в дымовых газах котлоагрегата, измеряемой за пароперегревателем;

- получить расчет годового экономического эффекта от внедрения станции энергоэффективного управления «ДІЯ», обеспечивающей автоматизированный коммерческий учет угольного газа в размере 6,906 млн грн /год

ЛИТЕРАТУРА

1. В.В. Касьянов, С. Ламберт Перспективы развития метановой отрасли в Украине, Сб. научных трудов ИГТМ НАН Украины «Геотехническая механика», 2000, №17, С. 6-11.
2. Софийский К.К., Стасевич Р.К., Бокий Б.В., Шейко А.В., Гаврилов В.И., Московский О.В., Дудля Е.Е. Безопасность и эффективность метаноугольных шахт, ФЛП Халиков, 2017 – 308 с.

ОЦІНКА ЗМІНИ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ЗА 2012 - 2017 РОКИ

Shvets O. Y. postgraduate student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5940

ARTICLE INFO

Received: 15 May 2018
Accepted: 18 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

investment, investors,
 investment attractiveness,
 economy, finances, deposit,
 savings

ABSTRACT

Investments are the driving force of any economy. It is also an indicator of the competitiveness of the country's economy. In this article, the main categories that show the level of investment attractiveness in Ukraine for today are analyzed. The people's ability to save money from 2012 to 2017 are shown. The dependence of deposit rate, amount of deposit and economic situation are analyzed.

Citation: Shvets O. Y. (2018) Otsinka Zminy Rivnia Investytsiinoi Spromozhnosti Naseleennia v Ukraini za 2012-2017 Roky. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5940

Copyright: © 2018 Shvets O. Y. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Інвестиції утворюються як результат відмови споживання (заощадження): як окремих осіб, так і фірм в цілому, у власній країні або за кордоном. Проте потрібно розуміти, що вивчити споживчу поведінку окремої людини складніше, ніж поведінку фірми. Ринкові сили, які керують ірраціональною поведінкою людей за межами ринку набагато слабші, ніж ринкові сили, які керують компаніями з ринку. Таким чином, дослідження ощадливої поведінки людей, яка являється основою для майбутніх інвестицій, є складнішим процесом, ніж аналіз власне капіталовкладень.

Результати дослідження. Виходячи з того, що інвестиційна привабливість банківської галузі - це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування в банківську сферу, та можливості досягнути інвестором основних цілей в майбутньому з мінімальними ризиками - оцінимо привабливість банківського сектору для населення. Адже заощадження населення - саме той ресурс, який згодом осідає у вигляді депозитів у банківських установах. Проаналізуємо динаміку доходів, витрат та заощаджень населення за 2012 – 2017 роки.

Таблиця 1. Динаміка доходів, витрат та заощаджень населення за 2012 – 2017 роки

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Заощадження, млн грн	147280	116266	30780	12979	-18400	-69000
темп приросту, %	19,6	-21,06	-73,5	-57,8	-241,8	-275
Доходи, млн грн	1457864	1548733	1516768	1735858	2002383	247580
темп приросту, %	15,1	6,2	-2,1	14,4	15,4	23,6
Витрати, млн грн	1310584	1432467	1485988	1722879	2020783	2544800
темп приросту, %	14,6	9,3	3,7	15,9	17,3	25,9

Отже, як бачимо з 2013 року спостерігається тенденція до зменшення обсягу заощаджень, у зв'язку із випереджальними темпами зростання витрат над доходами, та високою інфляцією.

Так, в 2014-му році інфляція перевищила 25%, у 2015 році інфляція - 43%, а в 2016 році склала - 12,4%. Ось чому, навіть врахувавши зростання доходів, реальні доходи українців скоротились орієнтовно на 50%.

Що стосується доходів, з 2015 року спостерігається динаміка до зростання. Так, дохід українців у 2015 році склав 1735858 млн грн, що на 219 090 грн більше, ніж у 2014-му, та на 266 525 грн менше ніж у 2016 році. Проте як зазначали раніше, паралельно з приростом доходів відбувається приріст витрат, який разом із інфляцією нівелює приріст доходів.

В 2016 році заощадження населення скоротились, про що свідчить - від'ємне значення даного показника. В 2017 році ситуація тільки погіршилась. Темп проїдання заощаджень зріс до 275% порівняно з попереднім роком. Інфляційні коливання найшвидше знаходять відображення в цінах на продукти харчування, в результаті чого 40% витрат у 2017 році становили саме продукти харчування, далі витрати пов'язані з утримання житла. Схематично зобразимо залежність між доходами та витратами (рис. 1)

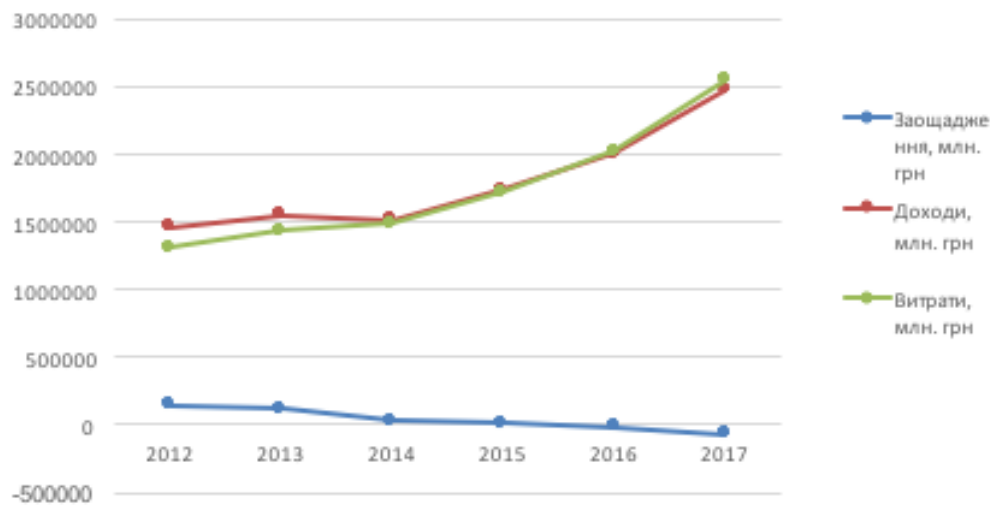

Рис. 1. Зміна обсягу заощаджень, доходів та витрат за 2012 – 2017 роки.

Узагальнюючи дані наведені вище, може говорити про нульовий ефект зростання доходів, оскільки – зростаючі витрати «з'їдають» не тільки весь приріст доходів, але і частину заощаджень.

Визначимо як позначилось скорочення заощаджень, на ситуації із банківськими вкладками.

При високій довірі до банківської системи країни, валова частина заощаджень осідає у вигляді банківських депозитів. Проаналізуємо, як змінилась ситуація із вкладками, при нестабільній економічній ситуації, та постійно зростаючих витратах.

Таблиця 2. Динаміка заощаджень населення України за строками вкладень у 2012-2017 роках, млн. грн

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Усього	369 264	100	441 951	100	418 135	100	410 895	100	444 676	100	495 313	100
у тому числі:												
на вимогу	77 153	20.9	87 720	19.8	100 171	24	112 524	27.4	129 638	29.2	165 978	33,5
до 1 року	125 560	34	121 343	27.5	135 635	32.4	176 408	43	171 488	38.6	181 092	36,6
від 1 до 2 років	139 490	36.4	218 308	49.4	167 752	40.1	106 162	25.8	138 169	31.1	142 017	28,7
більше 2 років	27 062	7.3	14 580	3.3	14 577	3.5	15 801	3.8	5 382	1.2	6 227	1,2

Аналізуючи дані табл. 2 спостерігаємо, що найменший обсяг вкладень спостерігається в 2012 році – 369 264 млн. грн., найбільший відповідно – 2017 році, 495 313 млн грн.

Позитивна динаміка спостерігається починаючи з 2015 року.

Так, у 2016 році вклади збільшилися на 33781 млн. грн. або 8,2%, в порівнянні з 2015 роком. У 2017 році зростання склало – 11,4 % або 50637 млн грн.

Отже, в 2013 році макроекономічні умови залишались доволі складними, про те це не завадило розвиватись банківській системі динамічніше, ніж у попередні роки. Тільки в 2016 році вдалось дещо випередити обсяги вкладень 2013 року всього на 2725 млн. грн.

На такий результат у 2016 році вплинули не тільки вільні кошти, а також і відсоткові ставки, які пропонували банки, і які мають прямопропорційний вплив на обсяг залучених депозитів.

Протягом 2016 року Національний банк поступово знижував облікову ставку – з 22% до 14%. Пом'якшення монетарної політики створило умови для зниження вартості грошей на ринку, а отже, – для відновлення економіки. Одночасно з пом'якшенням монетарної політики тривало і поступове зняття обмежень на валютному ринку, запроваджених у найкритичніші моменти 2014 року. Разом із закінченням активної фази очищення банківського сектору поступово відновлюється довіра до банківської системи. Ефект від даних змін, а також відносно стабільна ситуація на валютному та банківському ринках – позначилось у вигляді зростаючого обсягу депозитів і в 2017 році. Хоча частка депозитів, терміном більше 2 років, залишилась без змін.

Розглянемо детальніше відсоткові ставки за депозитами для фізичних осіб залежно від періоду рис. 2.

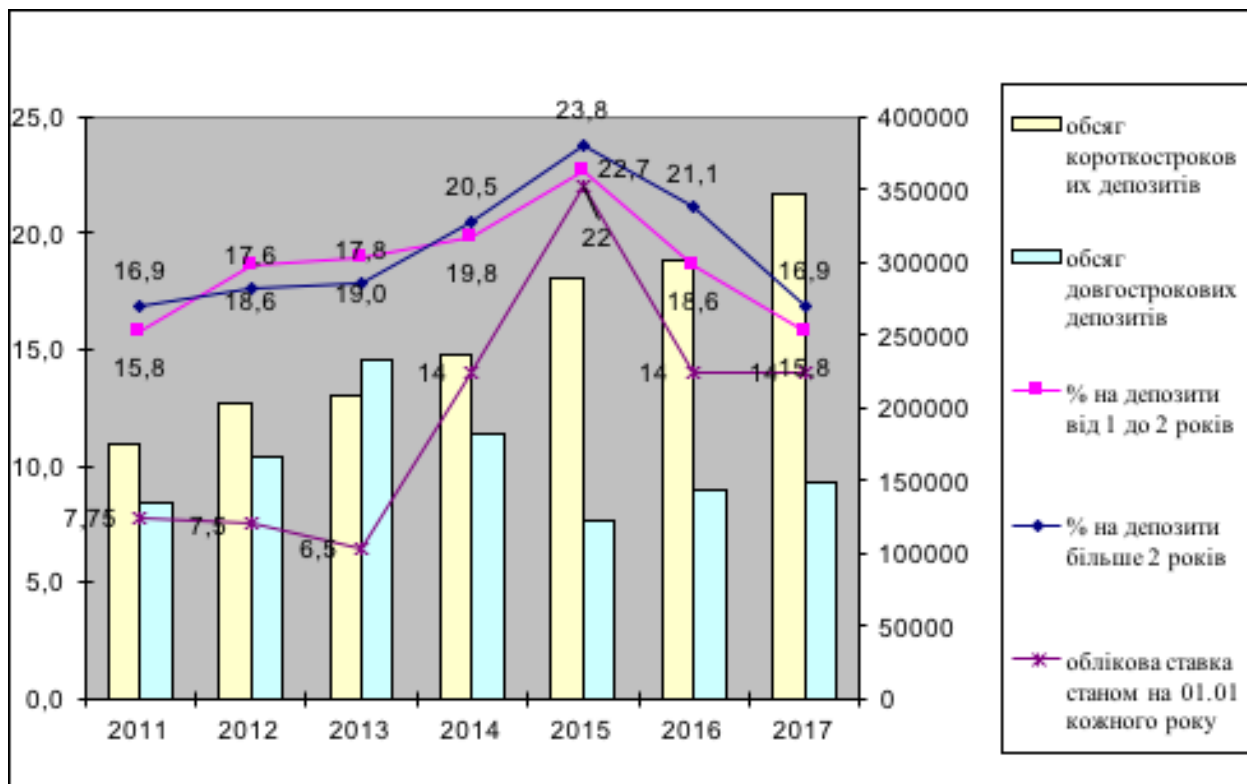

Рис. 2 Взаємозалежність між обсягом депозитів та обліковою ставкою

Отже, аналізуючи рис 2 можемо стверджувати, що обсяг залучених коротко- та довгострокових депозитів в основному прямопроційно залежали від зміни відсоткової ставки, яку пропонували банки для населення. Стосовно облікової ставки - відомо, що вона – визначає майбутню вартість кредитів та депозитів. Але, як ми можемо спостерігати, з рис. 2.1 на практиці даних механізм не дієвий. Так в 2013-2014 році спостерігалось зменшення облікової ставки, одночасно відбулось зростання ставок за коротко- та довгостроковими депозитами

Тому, можемо говорити про те, що основною метою підвищення облікової ставки в 2014 році був перехід НБУ до політики інфляційного таргетування. Така вимога прописана в кредитному меморандумі, підписаному з МВФ. Згідно з ним, Нацбанк зобов'язався перейти до таргетування інфляції протягом року – до травня-2015. Інфляційне таргетування – звичний механізм для центробанків розвинених країн. Працює він таким чином. Облікова ставка впливає на вартість кредитів, що надаються Нацбанком комерційним банкам. Чим вона вища, тим дорожче обходяться банкам позики рефінансування, тим дорожче вони пропонують власні кредити, тим менше позичальників оформляють позики. Зниження кредитування фізосіб приводить до того, що зменшується платоспроможний попит на товари і послуги, що часто купуються в кредит. Відповідно, виробники і продавці утримуються від нарощування виробництва та підвищення цін через низький попит.

Правда, в Україні цей механізм поки не працює. Так для прикладу в 2016 році при зростанні облікової ставки – відбулось зменшення депозитних ставок.

Справа в тому, що облікова ставка, по суті, не робить впливу на вартість кредитів для населення, адже ставки по них набагато вище облікової. Тому таргетування інфляції було запущено Нацбанком в «тестовому» режимі – механізми використовуються, але щоб вони приносили потрібний результат, необхідно провести реформи, які збільшать вплив НБУ на ринкову вартість кредитів.

Крім того, інфляція 2014 року в першу чергу обумовлена не факторами попиту (емісія грошей, підвищення доходів населення, зростання кредитування фізичних осіб), а факторами пропозиції – подорожчанням імпортованих товарів через девальвацію гривні. Також потрібно констатувати, що найбільш вірогідним мотивом підвищення рівня облікової ставки до 30% є намір НБУ хоч якось компенсувати втрати за операціями з рефінансування, причиною яких є стрімкий приріст рівня інфляції. Хоча мінімізація збитків як таке заслуговує на повагу, засоби його реалізації (тобто підвищення облікової ставки) не тільки не втримують інфляцію, а й скорочують і без того кволю динаміку кредитування. В свою чергу, це унеможливує щонайменше економічне зростання, а відтак – відстрочує терміни виходу України з кризи. [1, с. 134-135]

Проте потрібно зазначити, що вже у річному звіті за 2016 рік, НБУ звітувало про розбудовано нову монетарну політику. Сучасну та дієву система прийняття рішень із монетарної політики та прогнозування, які дали змогу досягти поставлених цілей щодо рівня інфляції, які Національний банк ставив на 2016 рік у рамках режиму таргетування інфляції. За підсумками 2016 року фактичний рівень інфляції становив 12,4%, що відповідає цілям Національного банку. Протягом 2016 року Національний банк поступово знижував облікову ставку – з 22% до 14%. Пом'якшення монетарної політики створило умови для зниження вартості грошей на ринку, а отже, – для відновлення економіки. Що ми і спостерігаємо у 2017 році. При меншій відсотковій ставці, обсяг довгострокових депозитів значно зріс, при чому – короткострокові залишились без змін.

Висновки. Підбиваючи підсумки, можемо говорити про тісний взаємозв'язок між всіма категоріями, починаючи від обсягу заощаджень - закінчуючи інфляцією та відсотковими ставками. Рік 2014-2015 рік – поправу називаємо найважчим в проаналізованому періоді. Це рік на який припали реформи в банківській сфері, зростаючі витрати, негативний приріст доходів – не ратували навіть найвищі за даний період відсоткові ставки по всім групам депозитів. Тобто, як бачимо, ніяка висока відсоткова ставка не є панацеєю при значних ризиках. Саме тому, клієнтами наших банків наразі рідко є іноземні інвестори – не дивлячись на привабливість депозитів. Для них ризики значно перевищують можливі майбутні доходи, хоча ще декілька років тому, ми були «золотою жилою» для закордонних клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рябініна Л. М. Грошово-кредитне регулювання економіки, його методи, інструменти та механізми [Текст] / Л. М. Рябініна // Потенціал економічного розвитку в контексті європейської інтеграції: зб. наук. пр. з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». – Дніпропетровськ: Гельветика, 2013. – С. 130-140.
2. Марцин В.С. Організація та проведення оцінки інвестиційного середовища / В.С. Марцин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://info-prensa.com>.
3. Гриценко Д. О. Основні показники зовнішньої торгівлі України / Д. О. Гриценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucab.ua>
4. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org>
5. Прес-реліз «Підбиваємо підсумки року»: Як інвестори оцінили бізнес-клімат України у 2-му півріччі 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eba.com.ua>
6. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/

SYSTEM OF RECOMMENDATIONS FOR FORMING THE PORTFOLIO OF SECURITIES ON THE RUSSIAN AND FOREIGN EXCHANGE MARKETS

¹Alexandra Baburina,

²Tatyana Burtseva

¹The degree of “bachelor”, Russia, Obninsk, National Research Nuclear University “MEPhI” (NNIU MEPhI) Obninsk Institute of Nuclear Power Engineering (IATE);

²Associate Professor of the Department of Economics, Economic and Mathematical Methods and Informatics, Doctor of Economics, Associate Professor, Russia, Obninsk, National Research Nuclear University “MEPhI” (NNIU MEPhI) Obninsk Institute of Nuclear Power Engineering (IATE)

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5941

ARTICLE INFO

Received: 21 May 2018

Accepted: 30 June 2018

Published: 01 July 2018

KEYWORDS

securities market, securities portfolio, share, corporation, stock market, stock exchange.

ABSTRACT

There is a comprehensive analysis of selected shares (both foreign and domestic) was conducted on the basis of the methodology for the formation and management of the securities portfolio using up-to-date statistical data in the article. This allowed the author to obtain results that have scientific novelty and practical significance. The research was conducted under the supervision of Professor Tatyana Burtseva, Professor of the Department of Social and Economic Sciences, Ph.D., Associate Professor.

Citation: Baburina A., Burtseva T. (2018) System of Recommendations for Forming the Portfolio of Securities on the Russian and Foreign Exchange Markets. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5941

Copyright: © 2018 Baburina A., Burtseva T. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. The relevance of the topic is determined by the growing role of the exchange market in both the formation of the world economy and in the economy of a country. In the Russian Federation, one of the “youngest” securities markets is functioning today, since its inception, due to historical peculiarities, has not yet passed thirty years. During this time, Russian corporations sought to attract foreign investment to finance their projects, which contributed to the inflow of foreign capital into the Russian economy. However, attracting domestic investment is inherently more able to improve the economic situation of the country as a whole, as it will affect not only the well-being of corporations, but also the material situation of the entire investing population.

Unfortunately, in the realities of the Russian Federation, the class of investors is only beginning to develop, because more often people do not understand where to invest their accumulated savings. The most popular investments among the population are bank deposits and foreign currency. Neither of these can seriously affect the development of the corporate sector of the Russian economy. Therefore, it is necessary to create an accessible and optimal system of recommendations for the formation of an effective portfolio of securities. This will help to formulate a positive image of the investor, make investment «fashionable», and most importantly - affordable. Therefore, the topic of this work is relevant.

Since different models of securities portfolios are not permanent benchmarks for an individual investor, it is possible to put forward a hypothesis that in the realities of the Russian economy there is a range of recommendations (taking into account the laws of the domestic market), thanks to which any novice investor will form the most effective securities portfolio (hereinafter SP). Such a SP (or part of it) will

provide a solid foundation to anyone, including a novice investor, and will allow him to start his own way of accumulating capital as easily and comfortably as possible. This is the practical significance of this work.

Formation of standard securities portfolios. Most of the SP is formed from shares of large and novice corporations (depending on the type of SP chosen), both domestic and foreign companies. Domestic securities are mainly traded on the Moscow stock exchange, so for the implementation of transactions you need a contract with a broker specializing in this exchange. A similar situation with foreign securities, only there are NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotation) and NYSE (New York Stock Exchange). Each SP consists of securities of up to thirty names. The number of securities used in SP will affect the dynamics of its market value and profitability. [10].

All the shares selected for this work can be conditionally divided into three groups: shares of the world's largest companies, shares of the largest companies in Russia and shares of corporations recently registered on the market. The choice of these three groups is very simple.

The first group has stocks that are steadily growing in price. The probability of the collapse of one of the companies of the first group is critically small in comparison with the shares of other corporations. These organizations have a stable growth in capitalization, which means that their shares are ideal for forming a portfolio of securities growth, a portfolio of conservative securities growth, a portfolio of average securities growth, a portfolio of income (for some types of corporations of the first group), a portfolio of regular income securities, as well as a portfolio of growth and income of securities. One of the types of shares of this group will also participate in the formation of the portfolio of aggressive growth of securities.

The second group is slightly less stable than the first. In the context of the Russian Federation, the shares of the corporations of the second group are the most reliable, but from the point of view of the world scale they are much more unstable. Shares of the largest companies in Russia will be used to form a portfolio of conservative growth, a portfolio of average growth, a portfolio of growth and income.

The third group includes the riskiest shares, which can bring the greatest return on investment. For a profitable investment in start-up companies, it is necessary to have a deep understanding of the industry of the corporation under study, to have a good sense of intuition, and connections for gathering additional information. Such actions are ideal for a portfolio of aggressive growth in securities and a portfolio of average growth securities. Some shares of this group can be used to form a portfolio of growth and yield of securities, but this is a situational situation, which is possible if necessary to increase the effect of growth in the market value of this SP. With a large number of securities, the collapse of one company will not affect the value so much, and its growth can give an incredible income from SP, as well as a serious increase in its market value.

Management of standard securities portfolios. The final results for the formed portfolios are illustrated in Picture 1 and 2. The portfolio of aggressive growth of securities (+ 370% for 12 years) and portfolio of average growth of securities (+ 370% for 6 years) were the most successful portfolios. Naturally, the portfolio of average growth of securities wins between these two SP, as it took less time to achieve the same result. The most inefficient portfolio was the income portfolio, because high dividends are usually compensated for by a low increase in share price. The same applies to the portfolio of growth and income, as well as a portfolio of regular income, as they included shares with relatively higher dividends.

Portfolios, based on shares selected by the principle of the largest income from dividends (portfolio of income, growth and income, etc.), showed the worst growth in the analyzed period. Thus, it became clear that, if the corporation allows itself to pay high dividends, do not expect a significant increase in the exchange value of shares. Yes, due to this, the corporation is trying to raise the demand for its shares, but they use most of the finance to pay dividends (compared to other corporations) when they could invest in the further development of their corporation.

It is most effective to invest your savings in portfolios focused on capital growth, since this effect in the conditions of a modern fast-growing market (in this case we mean the use of this term in the global sense of the word) is the maximum. Dividend payments should be treated as a pleasant bonus, but a greater emphasis on capital growth and speculative transactions.

In addition to evaluating the classical coefficients of stock and portfolio returns, it is necessary to evaluate information noise that affects stock quotes. Most often, it is the statements at the presentations, the internal restructuring of the company and other events that affect the value of the shares or, in other words, the demand [6].

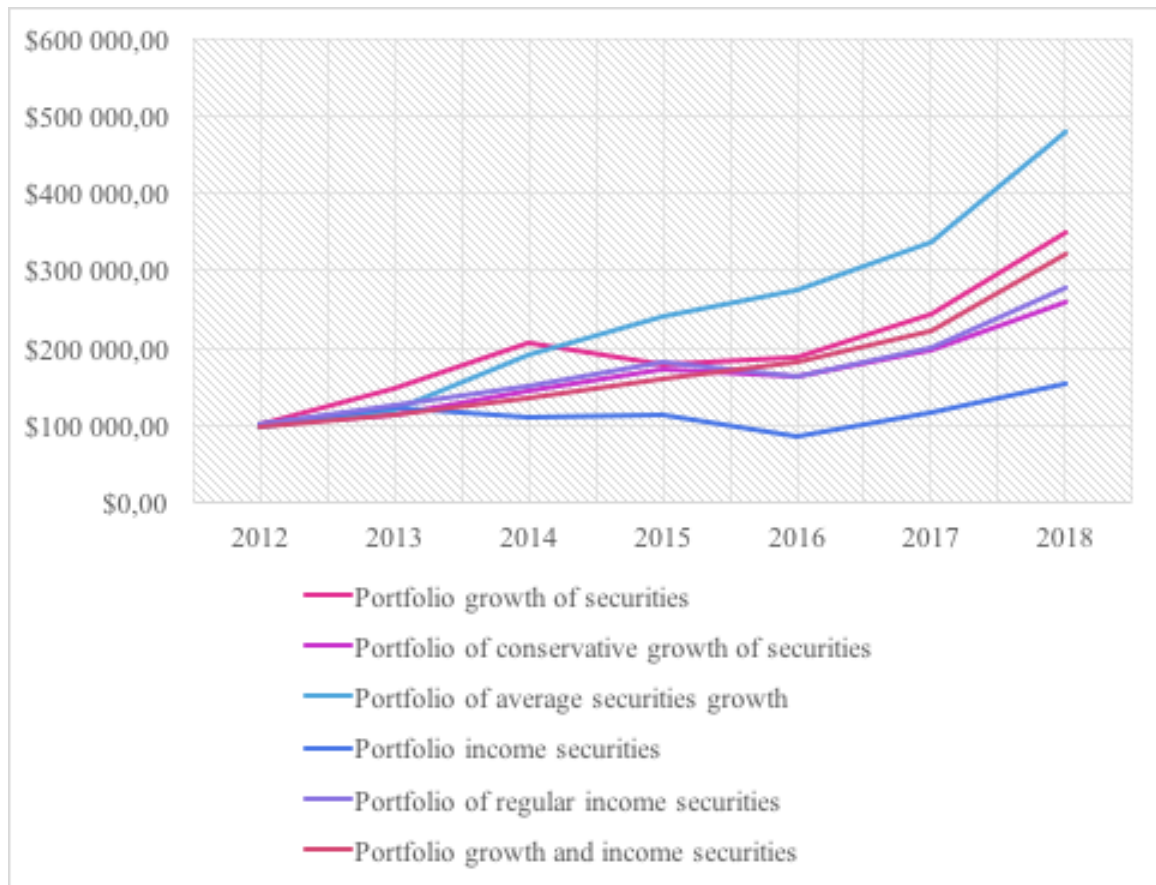

Fig. 1. Results of management of standard securities portfolios

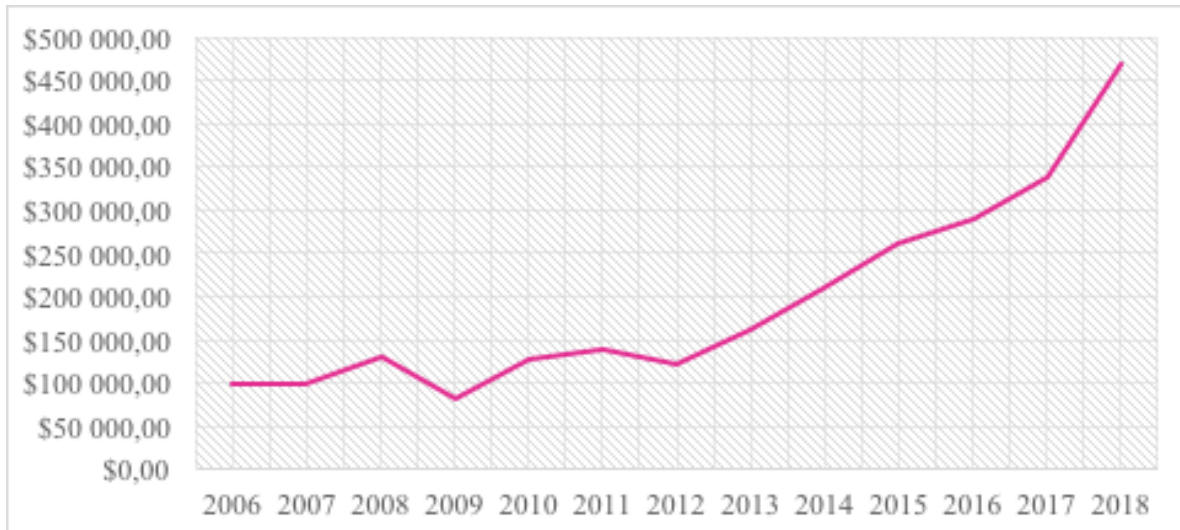

Fig. 2. Portfolio of aggressive growth of securities management results

Thus, it is possible to formulate the following system of recommendations on the formation of the particular SP composition (it should be noted that in most cases the investor does not have the opportunity to evaluate each corporation taking into account all the points presented below, but a deeper approach to analytics will help to avoid serious the fall in the value of generated SP):

1. To assess the prospects for the development of various economic sectors, to select for themselves the most promising (in some cases potentially risky) sectors. At best, the investor will guess the revolutionary industry at the stage of initial development.
2. Select the key corporations in the selected industries, which will be most affected by the development of this industry.

3. Assess the stability of the corporation among competitors. For example, Apple Inc. shares periodically fell in price at the time of growth in the popularity of Samsung shares, but this influence was not strong enough for a serious drop in quotations, which indicates the advantage of the corporation over competitors.

4. To study top management of the corporation, after all the basic decisions will proceed from the people forming the given skeleton of the enterprise. All large corporations had very prominent CEOs: Steve Jobs, Jeff Bezos, Warren Buffett, and others.

5. Assess the attractiveness of the product produced by this corporation, or the services provided by this corporation, to the consumer. Many consumers in the future can pay attention to investing in this corporation (because they are sure of it because of their experience).

6. Calculate the coefficients of P / E and EPS. The higher these indicators, the greater the positive prospects for the stock prices of the analyzed corporations. It also helps to understand how much the stock is overvalued or undervalued. These indicators are suitable both for the valuation of shares in the formation of a new SP, and for further management decisions. As a note, I would like to note that a number of investors prefer to invest in overvalued shares, although this is a rather risky occupation[3].

7. Calculate the Beta-coefficient as an indicator of the riskiness of the selected assets[5].

8. Estimate dividend income.

Also, worth noting are the features of investing in foreign and domestic stocks. The summary system of recommendations is presented in Table 1.

Table 1 - Consolidated system of recommendations for the formation of SP on domestic and foreign stock exchanges

№	SP type	Degree of efficiency in the foreign stock exchange	Degree of efficiency in the domestic stock exchange	A comment	Tips for the domestic investor
1	Portfolio of aggressive growth of securities	High	Low to medium	A sufficiently high degree of risk, therefore it is recommended to choose the corporations of developed countries	It is possible in the presence of an investment account of 6 million rubles (own trading), or due to the services of foreign brokers from domestic investment companies
2	Portfolio growth of securities	High	Medium	The degree of growth of a corporation directly depends on the development of the country's economy (in which it is located), at the same time it affects the growth of the country's economy	For domestic corporations, the risk is increased, therefore, it is advisable to at least dilute the shares of domestic corporations with foreign
3	Portfolio of conservative growth of securities	Medium	Low to medium	The more stable the country's economy, the higher the growth of its corporations, including the average growth of blue chips	Tip is identical to the tip for the formation of Portfolio No. 2
4	Portfolio of average securities growth	High	Medium	Comment is identical to Comment #3	Tip is identical to the tip for the formation of Portfolio No. 2
5	Portfolio income securities	Low to medium	Medium to high	Domestic corporations are more focused on paying high dividends. This is due to an attempt by domestic corporations to raise demand for their shares (both on domestic and foreign exchanges)	If the purpose of investing is a high periodic income without speculative transactions, then the investor should pay attention to the domestic market
6	Portfolio of regular income securities	Low to medium	Medium to high	Comment is identical to Comment #5	Tip is identical to the tip for the formation of Portfolio No. 5
7	Portfolio growth and income securities	Medium	Medium	Comment is identical to Comment #2 and #5	Tip is identical to the tip for the formation of Portfolio No. 2 and No. 5

Conclusions. The domestic stock market is very young and unstable, so the shares already have a relatively higher risk from investments.

Because of not fully developed economy in the Russian Federation, consumer investment is still not very popular (the minimum volume of opening an investment account for an average broker is 300,000 rubles, not every ordinary man can afford to invest his savings in this way on a sufficiently risky and young stock market). Therefore, domestic corporations attract investors due to the high dividend yield of their shares (in other words, the receipt of income in the next year or two, and not after five or more years).

Our market attract many foreign investors with their «youth», as some of the shares can bring quite a significant income from speculation (for example, shares of the corporation «Magnet»).

REFERENCES

1. О рынке ценных бумаг Федеральный закон от 22.04.1996 N 39-ФЗ (ред. от 03.07.2016).
2. Айвазян, С.А. Эконометрика. Краткий курс: учеб. пособие / С.А. Айвазян, С.С. Иванова. – Москва: Маркет ДС, 2013. – 104 с.
3. Алексеев, М.Ю. Рынок ценных бумаг / М.Ю. Алексеев. – Москва: Финансы и Статистика, 2012. – 364 с.
4. Дедкова, М.В. Капитализация компании: теоретический аспект/ М.В. Дедкова. - Журнал «Вестник МГУС». – Москва, 2014. – С. 12-34.
5. Мищенко А.В. Оптимизационная модель формирования инвестиционного портфеля / А.В. Мищенко // Финансовый менеджмент. – 2015. – №5. – С.12-16.
6. Howard Richman. Corporate Income as Personal Income / Howard Richman, Raymond Richman, Jesse Richman // Thinker, – 2015. – №3. – С. 32-34.
7. Howard Richman, Raymond Richman and Jesse Richman, Corporate Income as Personal Income/ Howard Richman, Raymond Richman and Jesse Richman. – Thinker, 2015. – 32 p.
8. John Lintner, Distribution of Incomes of Corporations Among Dividends, Retained Earnings, and Taxes/ John Lintner/ - The American Economic Review, 2012, - 613 с.
9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.investing.com/> – Investing.com. – (Дата обращения: 15.12.2016).
10. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://moex.com/> – Московская биржа. – (Дата обращения: 21.12.2016).

THE EMPLOYEE MOTIVATION – THE KEY FACTOR IN BUSINESS SUCCESS

¹*Dzneladze L. T. Ph.D. Academic Doctor of Economics (Assoc. Prof.),*

²*Khachidze N. D. Master of English Philology (MS)*

¹*Batumi, Georgia, Batumi State Maritime Academy (BSMA);*

²*Batumi, Georgia, Georgian-American School of Batumi (GASB).*

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5942

ARTICLE INFO

Received: 16 May 2018

Accepted: 23 June 2018

Published: 01 July 2018

KEYWORDS

motivation, employees,
managers, stimulate, working
environment, quit a job.

ABSTRACT

We present you the work: “The Employee Motivation – the Key Factor in Business Success”, where we present the results of the research on this issue conducted by the universities of California and Stanford, based on which the author in cooperation with Batumi State Maritime Academy students made some enquiries in Batumi. Analysis of the survey revealed that if the managers are eager to keep the best employees, it is essential to consider them carefully and make an adequate use of their talent and extensive opportunities. Consequently, they must do their best in order to provoke qualified specialists’ desire to work with them, and in turn, to maximize the promotion of the business profit.

Citation: Dzneladze L. T., Khachidze N. D. (2018) The Employee Motivation – the Key Factor in Business Success. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5942

Copyright: © 2018 Dzneladze L. T., Khachidze N. D. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. In any company, for the organizations of production and service field (including the government service) it is quite possible to create the conditions that make the best workers leave their jobs. The problem in terms of the employee motivation is concerned thoughtfully as the world’s leading universities conduct some research on it. Sometimes the reason for leaving the job seems to be «not on the surface» and managers’ attention is only concentrated on the fact that one of the employees has quit. Whereas, the idea that he has left his job because of the specific behaviors (actions), seems to be immediately ignored (!).

Unfortunately, while it is easy to take preventive measures in order to reduce the dignified and qualified staff outlet, often, the heads give little attention to such measures!

Any organization is aware of the importance of motivation and involvement of employees. However, in most cases, managers cannot manage to be focused on this direction, which becomes the catalyst for the lower echelon problems.

As the result of the research conducted by the University of California, it was found that a motivated employee is more productive by 31% and in this case, the sales increase by 37%. In addition, a motivated employee is three times more creative than a demotivated one. According to the study by the corporate leadership consultancy, where 50 000 people took part in, the expectance that motivated employee will leave its job is less by 87%.¹

Studies have shown that motivation of 70% of the staff depends entirely on its supervisor.

The reasons that the managers use to force their employees “to stuff things” are quite interesting. The reasons are as follows:

- busy work schedule;
- the well-executed assignment is undervalued and unrewarded;
- do not care about their employees;

¹ <https://www.weforum.org/agenda/2016/11/70-of-employees-say-they-are-disengaged-at-work-heres-how-to-motivate-them/>

- do not respect their promises;
- they hire and promote inappropriate people;
- people are not allowed to carry out their aspirations;
- they are less creative;
- they do not let them meet some intellectual challenges.²

Let's try to consider the reasons for incompatibility between motivation and employment.

According to a new study conducted by Stanford University, if the employee works more than 50 hours a week, its productivity dramatically decreases, whereas after 55 hours of work a week, it totally disappears.

Overcrowded work schedule often becomes the reason for the fact that the employees get exhausted quickly. Their selfless work prompts the leaders to load them more than others, that is why a good worker feels like he was punished for a well-done job. In normal conditions, with the increase in work, promotion to talented employee and increase in salary are forms of adequate action. If workload is only due to employee's talent, it will probably find a job that it deserves.³

It is unacceptable when a well-executed assignment is undervalued and unrewarded! It is important to encourage those who work unselfishly and are engaged with their job. Encouragement can be made by increase in salaries, one-time bonuses, or simply verbal gratitude, which gives some stimulus to a person's motivation. If the managers run their companies in a correct way, they will have to award a good worker quite often.

When the leaders do not care about their employees - more than half of those people who decide to leave their job are taking this step because of the relationship with their managers. Prospective companies help managers to be balanced professionals and kind people. Such managers celebrate the success of their employees, they suffer from their failure and are not afraid of meeting the challenges. Those managers who do not care about the personnel have always had a huge outflow. It is hard to work with someone for more than eight hours a day that is not fully involved in your work and does not care about your outcomes.⁴

If managers do not respect their promises, they are simply called «unreliable and careless» people. Whereas, when the managers keep their promises, they gain a reputation of a reliable and respectable person among the employees. Overall, if the manager does not keep its promise, then what obligations do the subordinates have?!

Sometimes, managers hire and promote inappropriate people (?!). A hardworking employee, who is aware of its responsibilities, wants to cooperate with people with the similar professionalism. When the manager hires nonprofessional people, cooperating with them becomes one of the demotivating factors. When the worker devotes itself to work in order to get a promotion and at that time someone else is promoted undeservedly, it is obvious that this kind of good worker will definitely leave. The undesirable promotion may have even worse consequences for the company.

What happens when people are not allowed to carry out their aspirations? Talented employees constantly strive to achieve something. Creating appropriate basis for their aspirations increases their productivity and job satisfaction. However, the problem is that a lot of managers try to make their employees work with them in a small locked box. They fear that if they let the subordinates increase their focuses and carry out their aspirations their productivity will be reduced.

The researches prove contradictory - that is when people think so euphorically, which makes them five times more productive than normal.⁵

Employees are sometimes less creative. The most talented employee is constantly trying to improve everything. If the manager blocks their tendency of changes and improvement only to maintain its status quo, it will make a talented employee hate its job. The restriction of desire to create something new will have a negative impact on their motivation!⁶

In most cases, managers do not let them meet some intellectual challenges. A good supervisor will direct employees to a seemingly unfulfilled assignment. Instead of the usual routine goals, they are putting up the tasks that force a person to violate their comfort zone. Then they do their best to succeed. When a talented employee deals with easy and boring work, he begins searching for a job that offers new challenges.⁷

The above-mentioned foreign studies show how important the motivation of the employee is and how many conditions need to be satisfied to bring the manager recognition as a good head, with whom work will be acceptable and desirable.

We have also tried to conduct a survey in this direction through direct polls that might have been

2 <https://www.marketer.ge/menejeruli-shecdomebi/>

3 <https://lifehacker.com/if-you-work-more-than-50-hours-a-week-youre-probably-n-1771165123>

4 <https://www.marketer.ge/menejeruli-shecdomebi/>

5 <https://www.weforum.org/agenda/2016/11/70-of-employees-say-they-are-disengaged-at-work-heres-how-to-motivate-them/>

6 <https://www.marketer.ge/menejeruli-shecdomebi/>

7 In the same source.

anonymous for the respondents. With the help of some students of the academy, the survey was conducted in Batumi. About 120 employees of various types of organizations (such as microfinance organization, supermarkets, various stores, salons, catering services) were interviewed by our questionnaire.

Obviously, we do not claim that this survey has exactly reflected the current situation, as the large-scale survey requires appropriate resources. However, some of the trends have really evolved.

In the table below, we have presented the questions⁸ that the respondents answered:

№	Question	Total Data				% indicator out of 120 respondents		
1.	How long have you been working in this organization?	40	48	32	-			
	0-1.....							33
	1-3.....							40
	Over 3.....					27		
2.	Do you often change your working place?	16	96	8	-			
	Yes.....							13
	No.....							80
	Hard to answer.....					7		
3.	Your main motivator in the given job is	24	48	48	-			
	a) High salary.....							20
	b) Fear of unemployment.....							40
	c) Good working environment / conditions.....					40		
4.	How many hours does your working day include?	88	32	-	-			
	0-8.....							73
	Over 8 hours.....					27		
5.	Is the working day duration acceptable?	88	24	8	-			
	Yes.....							73
	No.....							20
	Hard to answer.....					7		
6.	Would you change your working place?	56	24	40	-			
	Yes.....							47
	No.....							20
	Hard to answer.....					33		
7.	Do the managers study the preferences of the employees?	24	72	24	-			
	Yes.....							20
	No.....							60
	Hard to answer.....					20		
8.	Are there practices to encourage the good workforce?	50	54	16	-			
	Yes.....							42
	No.....							45
	Hard to answer.....					13		
9.	What are the means of encouragement of the employees for their efficient work?	40	8	14	58			
	a) Verbal praise.....							33
	b) Certificate.....							7
	c) Cash reward.....							12
	d) Nothing.....					48		
10.	Do the managers hire and promote people with inappropriate qualifications?	24	24	72	-			
	Yes.....							20
	No.....							20
	Hard to answer.....					60		

Research results: Analysis of the results of the survey revealed that a significant portion of the respondents (40%) have worked for 1-3 years in the given workplace and a relatively small portion of them (27%) for over 3 years. 80% of the respondents do not often change their workplaces. However, the fear of unemployment and the motive of a good working environment / conditions are equally equivalent to 40-40%. The duration of the working day ranges within 8 hours (73%) and is acceptable for a large part of the respondents (73%), whereas, those, for whom it is not acceptable (27%), mainly work in salons and catering facilities, where the working period lasts for 12 hours and in some cases even longer.

Despite the existence of the motive of good working environment / conditions, the number of people willing to change the job (47%) is not that small, but they need to overcome the fear of unemployment (40%). Only 20% do not want to change their working places. Here, in our opinion, the important motivator must be the fact that the managers do not study the preferences of their employees (60%)! Only 20% are interested

⁸ The questions have been developed by the authors of the article. The Basis: research materials of the foreign universities.

in staff's point of view, which is probably a significant flaw in successful business implementation. 42% of the respondents indicate that their organization has a practice to encourage good workforce. However, it is mainly expressed in a verbal praise (33%), cash reward (12%), or efficient work is not encouraged at any way (48%). It is also worth to mention that the respondents note the employment of people with inappropriate qualifications for their job positions and their promotion due to personal relationships. Thus, managers seem to support employment, «create» working places for relatives, but it is actually harmful for business, because due to the suspicious qualification of such employees, major works are performed on the expense of qualified specialists. It becomes the reason of their loss of motivation, since they are not adequately stimulated.

Conclusions. To conclude, we can say that if the managers are eager to keep the best employees, they should carefully consider them and adequately use their talents and extensive opportunities. Consequently, they must do their best in order to provoke qualified specialists' desire to work with them, and in turn, to maximize the promotion of the business profit.

REFERENCES

1. <https://www.weforum.org/agenda/2016/11/70-of-employees-say-they-are-disengaged-at-work-heres-how-to-motivate-them/>
2. <https://www.marketer.ge/menejeruli-shecdomebi/>
3. <https://lifehacker.com/if-you-work-more-than-50-hours-a-week-youre-probably-n-1771165123>
4. Analysis of the results of the direct poll conducted by the authors. The questions have been developed by the authors of the article, based on the materials of foreign research.

APPLICATION OF ECONOMIC-FINANCIAL EXPERTISE IN THE HEALTH CARE SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

¹Gheorghe Avornic Dr. of Law, prof.,

²Cristina Copaceanu Candidate of Economics, assoc. prof.

¹Republic of Moldova, Chisinau, Rector of the University of European Political and Economic Studies "Constantin Stere" President of the Union of Jurists

²Republic of Moldova, Chisinau, Head of the Internal Audit Service of the Institute of Mother and Child, President of the Association of Internal Auditors

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5943

ARTICLE INFO

Received: 04 May 2018

Accepted: 26 June 2018

Published: 01 July 2018

KEYWORDS

financial crisis, health care system, economic and financial expertise.

ABSTRACT

Any economic stress in itself carries a particular risk, since it creates problems in different areas, influencing individual incomes/expenditures, as well as incomes/expenditures in the healthcare sector. The imbalance in the healthcare system can be understood as an unexpected phenomenon that occurs outside of the healthcare system but leads to negative consequences of access to resources in the healthcare system; in terms of access to medical services. The healthcare system in the Republic of Moldova is perceived as unproductive, which diminishes its prioritization. Therefore, the healthcare system is poorly funded, with few efficient regulations, which made it extremely sensitive during times of crisis, being unpredictable for new challenges. The authors consider that a method of anticipating the crisis in the healthcare system could be the application of economic and financial expertise.

Citation: Gheorghe Avornic, Cristina Copaceanu (2018) Application of Economic-Financial Expertise in the Health Care System of the Republic of Moldova. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5943

Copyright: © 2018 Gheorghe Avornic, Cristina Copaceanu. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. Under the current economic and financial crisis, which is manifested in all countries of the world, including in Moldova, the economic and financial expertise (hereinafter referred to as - EEF) is becoming more and more valuable and requested. Unfortunately, the EEF is not applied in the Republic of Moldova, which puts both the applicant and the beneficiary in difficulty, so in most cases, the expertise is conducted outside the country. The need for expertise stems from the difficult financial situations faced by the media institutions worldwide and nationally, as well as from poor accounting management, non-compliance with the legal provisions, lack of trained staff in the medical system on the accounting financial side, the failure of auditing commissions, as well as the formal activity of the boards of directors, etc.

In Oxford thesauri, the concept of «expert» is explained as follows: «a competent person in a certain field, appointed by a state body or stakeholders to conduct an expertise» [6].

The expert, from the author's point of view, is a high-level specialist who studies a problem or a situation. However, the meaning and content of the concept of «expert» is much more extensive.

Some scholars in the Republic of Moldova identify expertise as a means of proof provided by a specialist in the reference field, in a controversial, disputable or non-litigious situation. Thus, Professor Gheorghe Avornic considers that the «expertise is the operation of one or more experts in order to ascertain some facts, to control, to examine, to measure, to evaluate certain things, or a means of evidence disposed

or requested by the competent body in civil, criminal or contravention matter, by a specialist who through his knowledge and experience has to clarify the various aspects necessary to solve certain causes.” It is also argued promptly that expertise is a means of proving, stating, evaluating, clarifying or proving on the basis of scientific research the objective truth about a particular fact, circumstance, problem, situation, cause or dispute [1]. That is why, in the situation of aggravation of the economic and financial crisis in the Republic of Moldova, the development and use of economic and financial expertise is a priority for both the healthcare system and its employees.

We have to mention that the expertise, as a means of proof, has an old tradition, since some limited aspects of some of the forms of expertise can be found in ancient times. Thus, the oldest data relates to the medical expertise that was found in all peoples, in the sense that the doctors and nurses were consulted as specialists in the course of the criminal proceedings.

In 2001 Boulescu Mircea in his paper defines accounting expertise as «a means of proof, confirmation, evaluation, clarification or proof, based on the scientific specialty research of the objective truth about a certain fact, circumstance, problem, situation, cause or litigation », but Mecu I. understands by the accounting expertise «the task given to an accountant to control the records, accounts and supporting documents of an economic agent in order to provide interested parties with the necessary data or to provide the required information to the court in order to make an informed ruling on a lawsuit or appeal which has been brought to its attention «[2].

Taking into account the provisions of the Judicial Expert Nomenclature, the purpose of the economic and financial expertise consists in: studying and verifying the correctness of reflecting in the accounting data the unique requirements and the mechanism for regulating accounting and financial reporting, as well as the economic and financial relations between the parties to the dispute (case), establishes the claims and debts, investigates the acts of the economic agent in contradiction with the administrative acts of the State Tax Service regarding the correctness of tax returns, other payments [4].

If we refer to the features of the economic and financial expertise, we state [5]:

- The EEF has as object the investigation of facts or situations of economic, financial, management or patrimonial nature;
- It includes within its scope of action the economic activity of an economic agent for the problems and objectives established by the judicial body or by the legal person requesting it;
- Investigates the facts and circumstances based on the information provided by the economic record and its material supports;
- Interprets the evidence data and formulates opinions on the issues investigated on the basis of the laws and normative acts regulating the respective field of activity;
- Draws conclusions on the basis of the findings made, which serve as a means of proof for the judicial body that ordered the expertise or as a means of substantiating a decision by the legal person who requested the carrying out of the accountancy expertise;
- Analyzes the causes that determined the deviations from legal norms of economic and financial character, deciphers economic and financial relations between the litigants, characterizes the situation of the economic agent concerned in relation to the law and normative acts which govern the investigated field, and establishes links of causality and responsibility.

An effective financial planning will allow determining the directions that lead to changes, so the following aspects need to be taken into account:

- research of the internal and external environment (including inflation rate)
- identification and specification of strategic and operational objectives
- determination of the real needs of the institution, taking into account the fixed objectives
- study of the financial health of the medical institution
- correlation of the objectives with available funds
- systematization of the information and elaboration of the financial plan (income and expenditure estimate).

We draw attention to the fact that through the financial planning tools, the institution sets out the ways and means of achieving the established objectives. Financial planning is a continuous process that starts from the current situation of the institution. Financial planning plays a crucial role in ensuring the continuity of the medical institution’s activity, as well as anticipating unpleasant situations and taking optimal decisions.

Further, in Fig. 1 we will propose a set of financial tools for use by medical institutions.

Fig. 1. The set of financial tools specific to medical institutions
Source: adapted by authors according to [7]

Financial planning in medical institutions is the core tool in the manager's kit, which allows the calculation of limited needs and resources to meet the expected goals. The annual budget determines the financial costs of carrying out the activities of the medical institution on each source of funding, which ensures the quality of the planning and the efficiency of the allocation of available resources.

Financial forecasting is a process that offers to the top management the ability to predict events, uncertain situations that may arise in the future on systems and processes where internal control is insufficient.

It is important to point out that planning and forecasting are different and must be applied consecutively, without being confused. Planning is usually done annually and the forecast for a longer period (3-5 years).

The next tool is performance monitoring, because it incorporates several economic and financial indicators which allow monitoring the financial situation of the medical institutions. Performance monitoring per institution and per employee is a way of assessing the level of achieving the tasks, attributions and the fulfillment of the operational and strategic objectives.

Strategic planning is a systematic process on the basis of which the institutions plan their future actions and anticipate some financial costs. Therefore, the strategic plan, which guides the institutions towards sustainable development, is developed.

Economic and financial expertise is the last tool in the kit, which plays a crucial role for the other tools. But at the moment it is practically a very little known tool and even unused in the institutions of the Republic of Moldova. Therefore, we intend to determine the role, place and methodology of conducting economic and financial expertise in the healthcare system of the Republic of Moldova.

The healthcare system is a system where you need to invest continually and its efficiency can only be evaluated by the population's health. It is known that in times of crisis, the number of people predisposed to illness (morbidity) increases significantly. Currently, the expenditure on the healthcare system is at a very low level compared to other developing countries. Therefore, in Fig. 2, it is analyzed the share of expenditures for healthcare in GDP, in dynamics for the years 1998 - 2016, based on data from the National Bureau of Statistics of Moldova.

Health expenditures in the period 1998 - 2016 amounted to 4.6% on average, but the most significant share was registered during 2009 (6.4%). The economic recession of the country will have a significant effect both on population's health and on social expenses. Let us not forget, however, that for the Republic of Moldova, as a developing country, it is extremely important to make investments in the healthcare and social system, to maintain the stability and security of the country and to accelerate the recovery of the economic situation. The biggest challenge facing the world in general and the Republic of Moldova in particular is to prevent an economic crisis from becoming a social and health crisis.

That is why we consider the resuscitation of the health system as urgent, because all the actions, the reforms undertaken so far in the system were chaotic, lacking logic, consecutive order and continuity, which led to the necessity of resuscitation of the entire system. We are also of the opinion that, with little money, the healthcare system could be reformed. It is important that both the government and the people realize that health is not for free, but it is worth the quality of the medical services. The disastrous condition of the healthcare system in Moldova is based on the indifference of the actors involved in managing this system over the years. Of course, the time has come for the system to be adapted to the current requirements, but

for this we need human, financial and technical resources and, last but not least, the courage to face the resistance of the system to change.

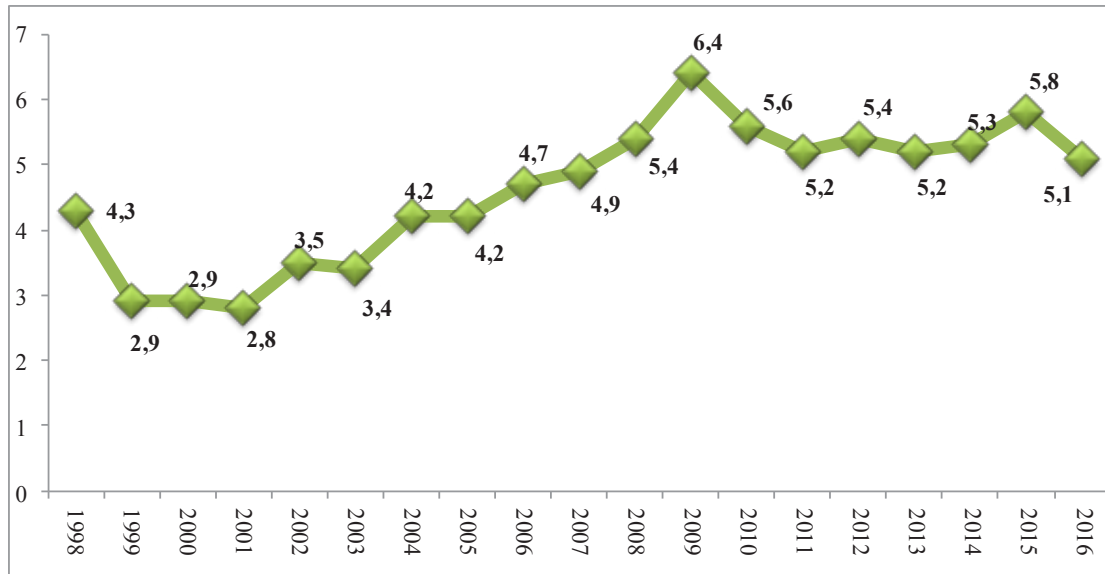

Fig. 2. Share of expenditures for healthcare in GDP, in dynamics (years 1998 – 2016), %

Source: developed by authors based on data of the National Bureau of Statistics [3]

In the opinion of the authors, resuscitation of the current healthcare system would be possible by:

- Implementation of the public internal financial control system, especially the risk management and documentation of operational processes at system and institutional level.
- Strengthening the internal audit, or better said, the diagnosis based on internal audit reports to address issues as a matter of priority, with emphasis on the elements:
 - Situation, what is it? – indicates the weak point!
 - Criterion, what it should be? – specifies on the basis of which standards this conclusion has been reached!
 - Effect, what happened or could happen? – indicates the consequences of the audit findings!
 - Cause, why has the deviation from the criteria occurred? – explains why this happened!

Thus, on the basis of the audit reports, it will be possible to highlight the neuralgic points of the medical institutions, and subsequently of the healthcare system.

- Use of economic and financial expertise. In times of crisis, the role of the economic and financial expertise is advancing.

- Reorganization of inefficient hospitals. Most hospitals in the Republic of Moldova require renovations because the infrastructure is outdated. But considering that hospitals are large, they also consume more resources, especially the support services, so we consider it would be more efficient to reorganize them by consolidating a common management and funding based on recorded performance.

- Results-based remuneration. The remuneration of the physicians based on performance should start from changing the provisions of employment agreements, namely stipulating in agreements that if the doctor achieves performance then the agreement is maintained if it is not terminated. At the same time, it would be advisable to discontinue the practice of concluding agreements of indefinite duration. Doctor's remuneration, depending on performance, will allow his selection by the patients based on results (number of surgeries, complexity of interventions, etc.), so the doctor will be paid better. Performance-based remuneration will motivate the doctor both in quality and quantity.

- Determination of the correct and up-to-date average costs for each case handled. Year-to-year the real cost revisions is postponed, actual for the treated cases.

- Hierarchy of hospitals based on the stars. In our opinion, the hospitals in the Republic of Moldova could be classified by star rating, depending on the results of the accreditation and the recorded performances. In the healthcare system there could be a star rating from 1 to 5. 5 star hospitals are the ones that provide better, more complex, more qualitative and more efficient services, therefore they could use the copayment system, compared to those at the levels 1, 2, 3 and 4. At the same time, the co-payments paid by each individual beneficiary need to be formalized in order to accumulate financial resources in the hospital's budget.

- Automation of the healthcare system. This measure is an urgent one for the healthcare system under the current conditions; because the computerization of the healthcare system would generate money savings and its correct management (ex. avoidance of duplication of some analyzes, consultations, etc.).

- Revision of pricing policies for medicines. Hospitals of the Republic of Moldova pay annually huge amounts to producers and distributors for the supply of medicines. Therefore, public money is consciously directed to the private sector that is to say to the producers and distributors of medicines. This situation requires a revision of the pricing mechanism for medicines in order to provide the medical institutions with medicines in a transparent, economical and efficient way.

- Applying the fiscal austerity measure for medical institutions. According to the data submitted by the Institute of Mother and the Child, the institution annually supports expenses in the article contributions to the budget, including compulsory insurance premiums of about 15% of the hospital budget. It's a high percentage, even more than it is allocated to the article drugs. Reducing tax expenditures for medical institutions will give them the chance to allocate money for the medical act, prioritize spending by reallocating available resources to priority items, optimally allocating resources between recurring expenditures and capital investments, improving planning and reporting mechanisms, and increasing transparency of use of public money. At the same time, it is necessary to adjust the tariffs for public healthcare services up to the cost recovery level in order to avoid further accumulation of arrears related to the energy resource providers and to ensure an adequate level of investment in this sector.

Of the total healthcare resources from the National Public Budget (NPB), the highest expenditures are registered for fixed costs and only an insignificant share remains for medical treatment – i.e., treatment of patients, procurement of medicines, reagents and consumables, endowment with appliances, food, etc. In this context, we come up with the proposal to create the austerity budget at the level of the medical institutions, in order to cover the expenses necessary for the proper functioning of the medical act.

At the same time, we propose the implementation of the analysis of the hospital diagnosis (hereinafter - AHD) in the life of the medical institutions. The analysis of the hospital diagnosis aims at assessing the health status, identifying the existing problems and providing recommendations for resolution. AHD will be done in three stages (Fig. 3):

Stage 1: Planning the diagnosis. It is the stage where documents and information about the main systems within a medical institution are collected, and namely: the medical act, organization of internal management and control, human resources management, financial resources management, accounting system, infrastructure, documents' circulation, information systems, internal security and physical protection, legal assistance, operational systems, public procurement, etc.

Stage 2: Research of documents and information gathered. It is the most significant stage because it allows the evaluator to know and understand the activity of the institution being diagnosed. It also identifies the existing problems within the institution.

Stage 3: Develop the conclusions and recommendations of the diagnosis. On the basis of the first two stages, the evaluator highlights the problems identified and proposes solution recommendations in order to redress the institutional situation.

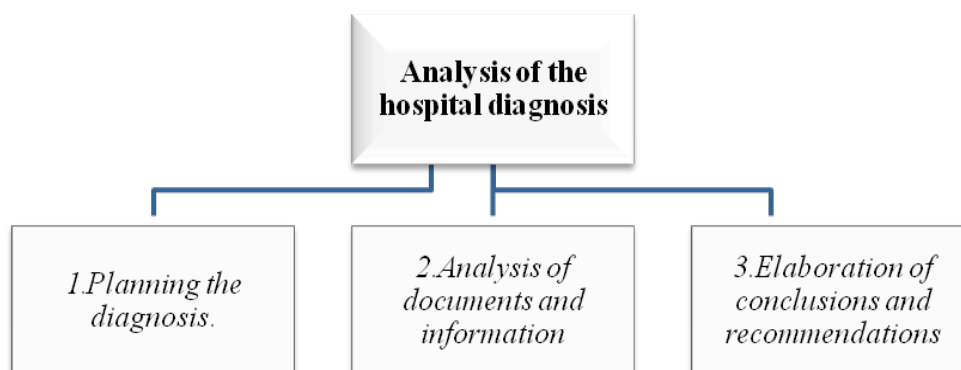

Figure 3. Analysis of the hospital diagnosis
Source: compiled by authors

Therefore, the financial planning of the medical institutions during the economic and financial crisis, in the opinion of the authors, is extremely important for several reasons. Having a healthy planning, we can firmly state that the institution has a future, because under the current conditions, when the country's budget is limited, hospitals are put to a situation of reducing and subsequently prioritizing all kinds of expenses that they will incur.

In the authors' view, expertise is a powerful and effective tool used to take effective decisions. That's why, in perspective, expertise represents the future because specifically they will prevent the emergence of economic-financial crises, the materialization of risks and financial shocks. Therefore, the Institute of Mother and the Child's data will be used as a research base.

Currently there are no tools that would identify the causes that would generate risks, shocks and economic and financial crises. Therefore, in order to remedy these new gaps we propose the implementation of complex expertise with the internal audit, the risk officer, the censor and the treasurer.

This would be possible to implement both nationally and institutionally. In both cases there will only be benefits.

But for the beginning it is necessary to evaluate:

- the ability to develop expertise, analysis, diagnosis and other tools;
- the quality of the decisions taken or to be taken;
- resource efficiency;
- division of duties and responsibilities;
- continuity of activity.

We believe that the role of expertise is found in several elements: expertise in economic and financial risks, identifying new methods and ways of mitigating risks, monitoring the financial stability of the entity and, of course, intervening with performing tools in the right moment. We must not forget that expertise is more of a form of knowledge dissemination that influences the behavior of actors involved in institutional systems and processes by providing them with tools to prevent risks, crises and financial shocks.

If we refer to the purpose of economic and financial expertise in the healthcare system, then we have Table 1.

Table 1. The purpose of economic and financial expertise in the healthcare system

Economic expertise	Financial expertise
Ensure compliance of budgets with market economy principles	Evaluating financial expenses for the elaboration of new budgets
Coordination of budget with economic legislation	Budget coordination with financial legislation
Addressing economic deficits and forecasting the negative economic consequences of the budget	Reporting financial deficits and forecasting the negative financial consequences of the budget
Relief of the positive and negative aspects of the budget, emphasizing the economic, social and other advantages	

Source: compiled by authors

Research results. We specify that the lack of economic and financial expertise on the institutional budget may generate risks of diminishing the revenues to the national public budget from compulsory health insurance premiums. Thus, we recommend to the Ministry of Health and Public Healthcare Institutions to submit the budget to the economic and financial expertise in order to eliminate a negative impact that could influence the budget of the medical institution, the Ministry of Health, Labor and Social Protection and the National Public Budget.

The actual method, proposed by the authors, for conducting economic and financial expertise in the healthcare system of the Republic of Moldova consists of several stages, namely:

Stage I. Expertise of budget with real needs. It will be evaluated and appreciated how the global budget (real institutional needs) is formed in order to ensure the medical act, the infrastructure development and the provision of the medical equipment.

Stage II. Expertise of approved budget. The research will focus on the amounts approved for each expenditure item, approved for the medical act. The structural analysis on income and expense items, with improvement solutions.

Stage III. Expertise of deficit budget. Analysis of the causes that have led to the formation of the deficit, highlighting the differences between the actual budget required and the approved budget. Coordination of budget deficit with spending items and prioritization of actual spending.

Stage IV. Expertise of actual spending items. Analyzing the actual costs incurred by each profile and subdivision individually to conclude about real and arguable financial issues and needs.

Stage V. Expertise of internal audit reports. Interpreting audit recommendations and assessing their level of implementation, as well as counterbalancing with the findings and opinions of the financial expert.

Expertise of the economic and financial situations of the public health care institutions will be possible through the following tools: diagnosis, analysis, coordination, counterbalance, prognosis, research, interpretation, the use of mathematical methods of finding and synthesis, application of precedent situations, verification, examination, finding, proposal.

In this connection, in our opinion, it is necessary to implement and develop economic expertise in the healthcare system in order to avoid insolvencies or bankruptcies of hospitals. Under the current economic and financial crisis, it is imperative to develop economic expertise services, both judicial and extrajudicial.

The method proposed by the authors is implemented in practice at the Institute of Mother and Child from the Republic of Moldova, which is confirmed by the implementation documents and the innovator certificates.

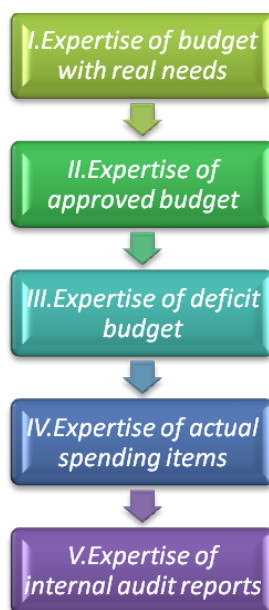

Fig. 4. The method of conducting economic and financial expertise in medical institutions in Moldova

Conclusions.

1. In our opinion it is necessary to implement and develop economic expertise in the healthcare system in order to avoid insolvencies or bankruptcies of hospitals. Under the current economic and financial crisis, the application of economic and financial expertise in medical institutions in Moldova is strictly necessary.

2. The authors consider it appropriate to implement in the medical institutions of the Republic of Moldova the diagnostic analysis of the hospital, which allows to assess the financial health of the hospital, to highlight the problems on the most significant systems, and to provide the recommendations for settlement.

3. The role of economic and financial expertise in the healthcare system is highlighted in the context of anticipating an economic and financial crisis. Applying economic and financial expertise to medical institutions, by determining the methodology for conducting expert assessments, budget expertise especially the austerity budget, and assessing the economic and financial situation of the medical institution, focusing on its liquidity and solvency. Method, which we recommend to be used in the economic and financial system of all medical institutions in the country.

4. The expertise of the economic and financial situation of the medical institutions will ensure the prevention of crisis situations, aiming at optimizing the financial flow and establishing the indications for the profound diagnosis of the health status of the medical institutions, as well as the efficiency of the entire healthcare system.

5. Researching the financial health condition of the medical institutions, the authors have proposed the argumentation of the need to use economic-financial expertise together with internal audit, risk management, censor and treasurer, at both system and institutional levels. At the same time, the authors have managed to develop a unique method for conducting economic and financial expertise for medical institutions, taking into account the specifics of this field.

REFERENCES

1. Avornic Gheorghe, Avornic Ana. Economic Expertise - Introduction. Judicial accounting expertise. In: The 37 Annual Congress of the American Romanian Academy of Arts and Sciences. June 04-09 Chisinau, USPEE "Constantin Stere" 2013. Proceedings. p. 53-56, 0.4c.a.
2. Boulescu M., Ghiță M. Accounting expertise, publishing house Didactic and Pedagogy, Bucharest, 2001, p.121.
3. Expenditure on health care from the consolidated budget, 1998-2016. Available: http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=198&.http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__08%20SAN__SAN060/SAN060100.px/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802. Visited: 08.01.2017.
4. Government's Decision no.195 din 24.03.2017 on the approval of the Nomenclature of Judicial Expertise.
5. <http://www.rasfoiesc.com/legal/contabilitate/EXPERTIZA-CONTABILA27.php>
6. <https://ro.oxforddictionaries.com/definitie/expert>
7. Manual no.4. Available: http://www.conta-conta.ro/miscellaneous/562_misellaneous_contabilitate_files%20562_.pdf. Visited: 20.12.2017

ANALYSIS OF KEY COMPETITIVE STRATEGIES EMPLOYED BY INTERNATIONAL COMPANIES

Korinnyi S. O. Lecturer Ph.D. in Economics,
Holianchuk A. R.

Ukraine, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia National University

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5944

ARTICLE INFO

Received: 14 May 2018
Accepted: 30 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

International companies, competitive strategies, corporate strategies, business strategies, product strategies, competitive advantages.

ABSTRACT

Today there are plenty of companies that compete for customers' attention and loyalty. But some companies are successful and win in this battle, and others are being disappeared from markets. The reason of this is a successful or failing competitive strategy. There are a lot of factors that cause this choice and define its results. In the article there is provided a theoretical ground of types and key features of competitive strategies. It is proved with examples of companies that use them and the way they do it. There is also given an analysis of key factors that make these strategies and companies in general successful.

Citation: Korinnyi S. O., Holianchuk A. R. (2018) Analysis of Key Competitive Strategies Employed by International Companies. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5944

Copyright: © 2018 Korinnyi S. O., Holianchuk A. R. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. Today economies and markets are overflowed with goods and services. Customers have a possibility to choose and companies try to attract them by any means. Exploring the ways how they do this will let us understand the modern business world and key features of international markets.

Results. There are different kinds and levels of competitive strategies used by companies. First of all there should be determined a corporate strategy. It may be orientation on one kind of activity, related diversification and unrelated diversification. Then management of the company has to decide whether its competitive advantages come from cost leadership, differentiation of goods or focusing on a specific segment of market. After that there is defined a level of goods' customisation and the ways of their positioning and promotion on market.

If a company chooses the strategy of orientation on one kind of activity (or single-business strategy), it is going to work in one area and produce only one kind of goods or provide one kind of services [1, p. 571]. Among the world famous companies that use this strategy are Singapore Airlines and McDonald's. Singapore Airlines specialises on providing luxurious and comfortable flights. It develops strictly in this area and aims to be the world leader in introducing new technologies, fuel efficiency, high safety standards and as high customisation as possible. The company doesn't provide low-cost flights or any other alternatives. [2] Another global company McDonald's is famous for providing fast food. The menu may slightly vary in different countries depending on national traditions and taste preferences, but in the better part of cases it always includes beef burgers. The restaurants of this company are designed by one principle and characterised mainly by prompt service. They don't provide haute cuisine courses with delicate design and taste or usual restaurant courses. In every country it's possible to find there food that is convenient to be eaten on one's way and just with one's hands without a fork and a knife. The advantage of such strategy is a possibility to develop and continually improve products or services, using latest technologies and focusing on meeting customers' needs in the fullest manner. But the threat of its using is that a company becomes

quite vulnerable to market changes and faces strong competition from substitutes. If its product or service becomes no more popular due to new inventions or new products, it is difficult for such company to change its activity [1, p. 571].

Related diversification implies operation in different but close to each other areas. One of the brightest examples of implementing this strategy is Disney company. It is famous for its movies and cartoons for children. They are shown on TV-channels of the company. The company builds entertainment parks for children that attract visitors by showing commercials on the channels, as well as using cartoon and movie characters in them. In turn, movies and cartoons are shown in the parks. All that increases sales of company's goods such as toys, cloth, sweets etc. This way Disney products and characters surround children everywhere and attract more and more. Among other advantages is lower dependency on market changes, reduction of risks if a company loses its competence in one market, scale effect and a possibility to use gained experience entering new markets. The disadvantage of this strategy is that it is difficult to control all processes and provide uniformity for activity in all areas. One more threat is that decline of one market may cause problems in related to it markets. [1, p. 571-573].

The strategy of unrelated diversification supposes operating in different markets and areas. It was very popular in 1960th. Among companies that use this strategy is Unilever. It is a multinational company producing goods in spheres like food and drinks, home care, personal care and water purifying. There are more than 400 brands of the company famous in a great number of companies, for example, Dove, Lipton, Domestos and Rexona. [3] The benefits provided by this strategy are the following: a holding company is able to accumulate more capital for development than any of its subsidiaries and there is a possibility to distribute this capital in necessary proportions; it lowers a level of risk, because if there is a decrease in one market, the company will have losses only in this field, while others will still generate profit; it is less vulnerable to competition on the part of other companies due to its size and operating in a number of markets. Despite all these benefits the strategy of unrelated diversification doesn't provide synergy effect i.e. a company can't use its advantages and experience got in one area to develop in another field. It is also difficult for a top management team to run a company, since they have to specialize on every market their company operates in. It requires extremely deep knowledge and a lot of resources to control and monitor activity of such company.

After this companies decide what is going to be their key advantage and source of benefits. It depends on type of products, target audience, countries, preferences of potential customers etc. According to this there are three ways of competing: providing the cheapest goods, providing goods with special features and providing a limited range of products for a specific market segment.

The first strategy is called cost leadership. Low prices are achieved thanks to well organised production process and big scale of manufacturing. But there will be almost no result without large distribution network. Among companies that use this strategy is Wal-Mart. It is famous for its low prices and discounts. There are 3 key factors that cause its success [4]:

- large sales volumes achieved by having 11000 stores, and only 4600 of them are in the US, in which customers can buy everything they need and at low prices;
- efficient supply chain system provided with own modern trucks, a great number of supplying centers and well organised routes;
- buying at low prices from suppliers that is reflected then in low prices for customers.

The strategy allows getting demand on the side of consumers but it also requires large scales, networks and capital turnover. The threat to companies like these is in the need of constant innovation and improvements, automation and optimisation that require remarkable investment inflows. Other companies that follow this strategy are Hyundai, LG, Acer, Suzuki etc.

Another way to win in a competitive battle is to create a product that can be well distinguished from others. This is a differentiation strategy. The manufacturers try to focus attention of customers on special features of their goods that are absent from others. It can be quality. For example, Rolex watches have a reputation of expensive and high-quality products and are more about image and status. The company supplies them only to a limited number of distributors in the whole world, sells them at the highest price and almost never provides discounts. [1, p. 575] The key reason for such policy is a brand and company image, because the real cost of these watches is much lower than they are sold for. Another bright example for this strategy is Apple. The company differentiates its products by design, software, additional devices and claims for high quality. One more component of the strategy is selling Apple devices only in Apple stores and repairing them without loss of warranty solely in Apple service centres. The software for them can be downloaded only from Apple sources. [5] As we can see the main benefit of differentiation is an ability to generate more profit over the real cost of goods due to company's image. But before that there should be spent a great amount of resources for creation of such brand. Among other companies that use this policy is Nikon, Calvin Klein, Samsung, Mercedes-Benz, Lexus etc.

Focusing strategy is the third way of dealing with competition. Companies choose to produce a limited range of products but they are able to meet needs of a specific target audience in the best way. The criteria for focusing may be geographical region, ethnical factors, level of income, tastes and preferences etc. This way companies try to tailor their products to consumers' needs. For example, car manufacturer Honda provides big and spacious vehicles for the Americans who prefer comfort. For developing countries it supplies cheaper cars that are able to be bought by locals. For those European countries where it is allowed to move with a higher speed, the company produces vehicles that can use this possibility. [1, p. 577] Japanese company Sony has recently also chosen a strategy of focusing. It is famous for manufacturing a great variety of electronic goods and household appliances. But the management of the company decided to focus on more profitable areas that require significant research and development part. It doesn't mean it won't produce goods like TVs and smartphones, but the better part of resources will be aimed at camera sensors, videogames and entertainment products. [6] The focusing strategy allows allocating resources in the most profitable sectors according to company's specialization. This way a company gets a chance to become a leader in this area thanks to its new developments and deep research activity. It requires investment engagement but is also able to generate profit.

One of the important components of a company's general strategy is a product strategy. A company that operates in international market and sells its goods at least in a couple of foreign countries has to decide whether to custom them to foreign markets or provide standardized products. According to this there are three possible approaches: ethnocentric, polycentric and geocentric.

If a company chooses ethnocentric approach, it is going to provide for foreign markets the same goods as for the domestic one. It means that it will apply the same price policy, promotion methods, and advertisement too [1, p. 804]. This approach is used by Ferrari. It exports about 95% of its cars to the countries of Europe, Middle and Far East, North America and Africa [7]. The key feature of these cars is a well-known and well-recognized in the whole world brand. That's why there is no need to change neither cars, nor promotion tools for other countries. The same approach is used by Chanel S.A. Products of this company are famous for being French and of a good quality. It is also a brand and people who buy it want it to be the same like in France. One of the benefits of such approach is low costs for entering a new market. But also it requires a strong brand. This way ethnocentric approach is beneficial mainly for companies with the world brand or for companies producing goods that do not vary from country to country.

Using a polycentric approach a company customs its goods and services to every market it operates in. In addition to that there are used different ways of positioning, promotion, pricing and advertising. The focus is made on maximal meeting customers' needs [1, p. 806]. Among companies that use this approach is Unilever. Some of its brands are global brands, i.e. they are present in all markets, and some are available only in specific countries. Moreover, one and the same product may have different name and logo from country to country. For example, produced by Unilever ice-cream is sold under different brands in 40 countries [8]. Sometimes this approach is used by Coca-Cola company. Taste of its drinks varies in some countries. For example, in Japan the soda "Sprite" does not contain lime, since people there prefer pure lemon taste [9, p. 287]. As we see, the key goal of this strategy is to meet customer needs and tastes as well as possible. It requires a lot of resources and costs both for production and promotion, but also helps to generate customers' loyalty and in perspective large income.

Geocentric approach implies supplying of standardised products to all markets. It also means that a company will use the same ways of promotion and positioning in all countries. [1, p. 808] One of the examples of using this approach is Starbucks company. It is possible to taste coffee of the same good quality in every country where it is present. In addition to coffee you'll also find good and careful service in every Starbucks' cafe [10, p. 6]. Another example is Coca-Cola company. Its soda tastes almost the same everywhere, has standardised packing and advertising that is easy to be recognised in every country. The key component of this approach is a well-known brand. But if ethnocentric concept is used when a product is associated with the country of its origin, this one considers the world as a one global market.

Usually international companies do not use only one approach. Quite often they combine one main concept with some elements of others. For example, Coca-Cola uses generally geocentric approach, but to be able to survive in some countries it changes its products customising them to local tastes and needs. Another example is Disney. Its entertainment park in Japan is absolutely identical to the ones in the US. The park creates American atmosphere and American style that are quite interesting for the Japanese to experience. Instead, in France and China Disneylands are very customised to local cultures including appearance of assistants and workers, decorations, language and even fairy tales. The reason is that people from these countries prefer national goods and services to foreign. [11] One more example is Mc Donald's. Previously its restaurants were always separate buildings. But now with appearing of a great number of malls and department stores it is possible to see them there too. As we can see companies always search for ways to reach their potential customers in the best way even if they have to make changes in their strategies.

Conclusions. Choosing a strategy is crucial for any company because without a strategy there is no way for developing. Analysing the strategies of international companies one can see that every company grounds on its competitive advantages. The key factors of their strategies are basic resources they have, whether it is human resources, R&D, well organised manufacturing and distribution processes, brand or history. And the one wins in competitive battle, which uses and develops these advantages.

REFERENCES

1. Griffin R. *International Business*, 4th edition / R. Griffin, M. Pастey; [transl. from English. A. Medvedev] – Saint Petersburg: Piter, 2006. – 1088 p.
2. Singapore Airlines – An Excellent, Iconic Asian Brand [Internet source] // Martin Roll Business & Brand Leadership. – 2017. – Access: <https://martinroll.com/resources/articles/strategy/singapore-airlines-an-excellent-asian-brand/>.
3. Our Brands [Internet source] // Unilever – Access: <https://www.unilever.com/brands/?country=407977>.
4. Pratap A. Walmart's Business Strategy: A case study of cost leadership and technological innovation [Internet source] / Pratap // Cheshnotes. – 2017. – Access: <https://www.cheshnotes.com/2017/09/walmarts-business-strategy-a-case-study-of-cost-leadership-and-technological-innovation/>.
5. Hanks G. Apple Differentiation Strategy [Internet source] / Gerald Hanks // Bizfluent. – 2018. – Access: <https://bizfluent.com/way-5815745-apple-differentiation-strategy.html>.
6. Here's Sony's new business strategy [Internet source] // Business Insider. – 2015. – Access: <http://www.businessinsider.com/heres-sonys-new-business-strategy-2015-2>.
7. Ferrari Locations. All around The World [Internet source] // Ferrari Official Website – Access: http://auto.ferrari.com/en_EN/ongoing-heritage/company/.
8. 49+ Unilever Ice Cream Brands from Around the World [Internet source] // Advergize. – 2015. – Access: <http://www.advergize.com/marketing/brands/49-top-unilever-ice-cream-brands-from-around-the-world/>.
9. Onkvisit S. *International Marketing* / S. Onkvisit, J. Schaw. – New York: Routledge, 2004. – 594 p.
10. Geeredy N. Strategic Analysis Of Starbucks Corporation [Internet source] / Nithin Geeredy // Harvard – Access: http://scholar.harvard.edu/files/nithingeeredy/files/starbucks_case_analysis.pdf.
11. Tang P. Different Disneylands Around The World [Internet source] / Phillip Tand // BBC. – 2012. – Access: <http://www.bbc.com/travel/story/20121213-different-disneylands-around-the-world>.

TOURISM STATISTICS IN GEORGIA

Natalia Robitashvili

Business Administration Doctor, Visiting Professor of Batumi Shota Rustaveli State University

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5945

ARTICLE INFO

Received: 18 May 2018
Accepted: 27 June 2018
Published: 01 July 2018

KEYWORDS

Tourism statistics, tourism, statistics, incomes from tourism.

ABSTRACT

By the beginning of the 21st century, tourism has been formed as a sustainable development branch of economics, which has established special place in global economic structure. Tourism makes significant impact on the incentive of economic growth, on creating employment places and shaping positive environment, which is positively reflected on other economic activities. The role of statistics is important in the management of economy. That is why the quantitative study of the processes and events in tourism is of high importance. Right with the help of statistic methods is the information about public lifestyle structure elements – labor and labor hours gained, processed and analyzed. Statistics can study the level, potential of tourism development by general and private methods. It can gain public services and other information. Statistics can find out unfriendly factors for tourism development, define tourism influence on the economic growth of the country and can work out recommendations for infrastructure optimization on the basis of its analysis.

Citation: Natalia Robitashvili (2018) Tourism Statistics in Georgia. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5945

Copyright: © 2018 Natalia Robitashvili. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

At the beginning of the 21st century in the world culture and economy tourism has been developed as a sustainable field. It has established a special place in the global economic structure. Tourism has an important impact on the incentive of economic growth, creating work places and factors for positive environment, which are positively reflected on other economic activities. The role of statistics is very important in the management of economics. Consequently, quantitative studies of the processes and events in tourism are actually special. Right statistics and no other science can characterize events and processes of tourism quantitatively, make analysis with private methods and make relevant conclusions.

There are some difficulties in gaining data of the events and processes in tourism field. It is quite difficult to define the reason of tourist visit, which is a real tourist. The record of the total number of tourists according to countries and regions, purpose of visit, activities, gender, age, destination place and other indices is incomplete.

In 2010 National Statistics Office of Georgia worked out a questionnaire according to countries distribution of visitors, which are sent to registered tourist companies of these countries. Gained information creates information base about international and domestic tourism. Statistic study of tourism belongs to the specially organized selection of statistic observation. Since 2014, the survey of foreign visitors and local tourism economy has been carried out according to the forms ascertained by the Council of National Statistics Office of Georgia (15 July 2014 N 11). The questionnaire is filled by 15 years old persons and over.

Tourism is classified into three forms according to the recommendations given by the United Nations Organization in 1994 (concerning tourism statistics): 1. Domestic tourism- travel only within the country borders; 2. Foreign tourism (incoming) – non-residents travel into given country; 3. Foreign tourism (outgoing) – travel to other countries. By combining of these three main forms, the United Nations has also formed the following category of tourism: 1. Domestic tourism, consisting of inner and (incoming) tourism; 2. National tourism, consisting of inner and outgoing tourism.1 According to the survey data, carried out by the National Administration of Tourism of Georgia, in 2016 the number of international travelers was

- 6,350,825 people. If we compare it with the data of 2015, it increased by 7.6%. From the total number, 2,714,773 tourist visits were made for 24 hours and more. The most visitors were from Azerbaijan (+9.3%), Armenia (+1.9%), Turkey (-9.9%), Russia (+12%) and Ukraine (+21.8%). From the United Nation countries the growth in number of visits to Georgia was characterized to the following countries: Latvia +24%, Lithuania +16%, Czech +15%, Bulgaria +12% and Germany +11%. Significant growth is recorded from the following countries: Iran +485%, India +199%, Saudi Arabia +116%, Oman +75% and China +46%. International tourism is a significant source of inflow of international currency. Incomes from international tourism grows in dynamics – if we compare 2016 with 2015 it grew by 11,9%, but if we compare it with 2010, it grew three times.

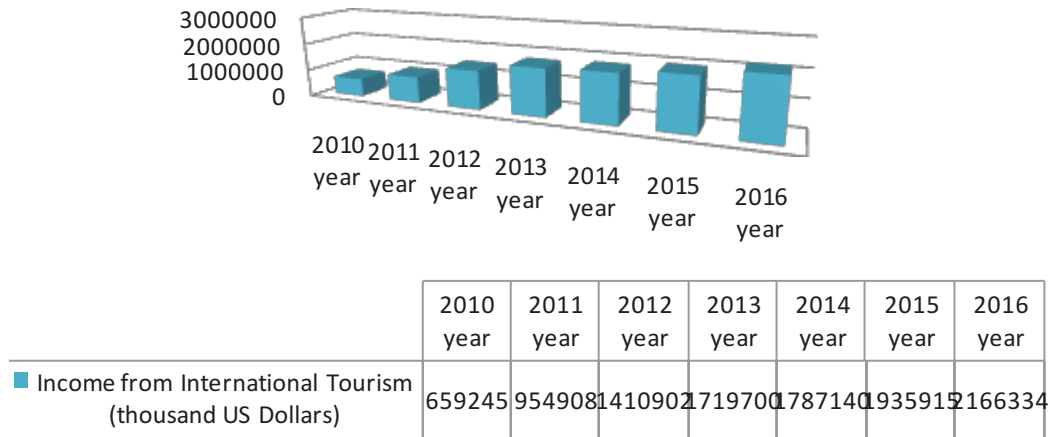

Fig. 1. Income from International Tourism (thousand US Dollars)
Source: National Administration of Tourism of Georgia

Domestic tourism is not of the less importance for the country than international tourism. Significant economic advantage of the domestic tourism is the improvement of payment balance, as spending one’s own expenses in ones country decreases the outflow of money from the country. National Administration of Tourism of Georgia defines tourism in the following way: inner travel is the travel of the residents of Georgia outside usual environment in given period, during which they spend money on activities and accommodation, contributing to the development of local economy.

National Statistics Office of Georgia publishes data of domestic tourism according to the following indices: 15 year old and older visitors’ average monthly division according to the living place; 15 year old and older visitors’ average monthly division according to the age groups; 15 year old and older visitors’ average monthly division according to gender; 15 year old and older visitors’ average monthly number of visits on the territory of Georgia; 15 year old and older visitors’ average monthly overnight visits’ average number; 15 year old and older visitors’ average monthly division of visited places according to regions; average monthly division of visits according to the purpose of visit; 15 year old and older visitors’ average monthly division according to the satisfaction level; average monthly expense division according to categories.

According to the data of National Statistics Office of Georgia, average annual number of visits on the territory of Georgia reaches 1080,0 thousand, which exceeds the previous year by 49,9 thousand.

According to the living place, Tbilisi dwellers are distinguished by the most share, which takes 30,4% of the total amount. But in the age structure, 31-50 aged visitors take a more part. The modal age of visitors is defined 41 (mode in statistics is the meaning of figure which is met most frequently in the research unity), and the median (median is situated in the middle of random row)– with the age 43.

Average number of overnights on the territory of Georgia is 2,22, the most active period is summer when average number of overnights reaches 3,68. 15 year old and older visitors’ average monthly division of visits according to the regions, Tbilisi is distinguished with 23,3% of visitors, and the number of visits is 24,4% in total.

For comparison in statistics we use relative variation of quantities - variation coefficients that show the percentage of variants move from the average quantity. According to the visited places, variation coefficient of the number of visitors is calculated by the formula:

$$V_{\sigma} = \frac{\sigma}{\bar{x}} \times 100\% = 59\%$$

Variation extent is quite high, which is caused by the big difference of the number of visitors according to the visited places.

The most spread reason for domestic tourism in 2016 is mainly visiting close friends and relatives – 52,5%, shopping takes – 12,3%, as for relaxation, entertainment and recreation, it takes 9%. Domestic tourists rarely stay at the hotel type places. They spent 59.5% of total number of overnight visits at friends or relatives' homes.

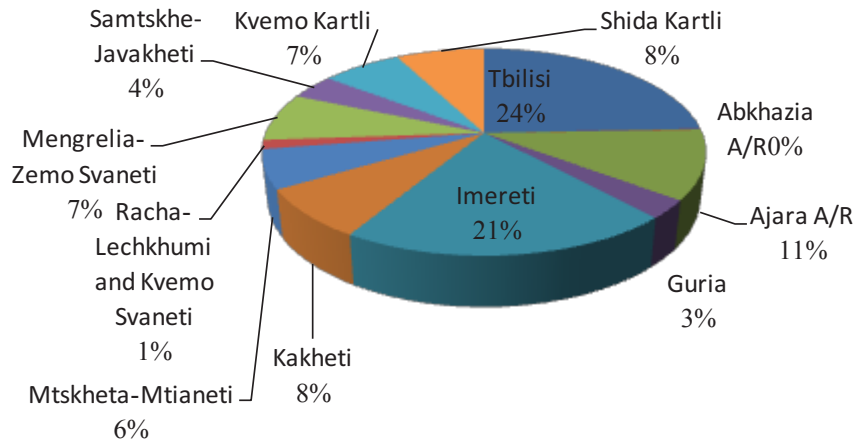

Fig. 2. 15 year old and older visitors' average monthly division of visited places according to regions

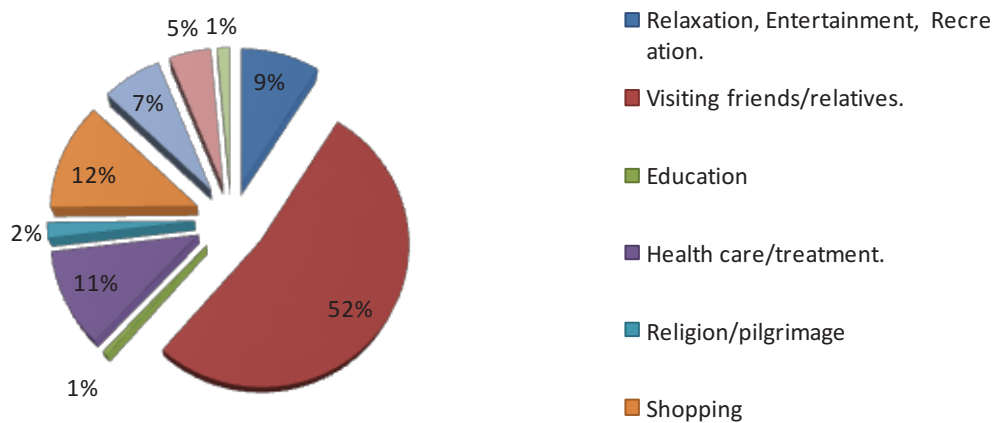

Fig. 3. The amount of average monthly visits according to the visit purpose

In 2016 80,5% of visitors were satisfied and very satisfied with the visit. Average monthly expenditure made by the visitors during the year is approximately 125,2 million Gel. Expenses are different according to seasons. In the third quarter average monthly expenditure is about 160,7 million Gel. The most part of expenditure comes on food (35,8%), shopping (33,4%) and transport (21,1%). This difference is shown by absolute meaning of average differentiation $\bar{\Delta} = \frac{\sum \sum |x-x|}{n^2} = 15,9$ million Gel calculated according to the expenses. Consequently, gin coefficient – variation quality in percentage is due to $k_{x^{2016}} = \frac{\bar{\Delta}}{\bar{x}} 100\% = 70,6\%$ (gin), which points to the big difference of separate expenditure types made by visitors. We can say that, in case of domestic tourism visitors have the least expenditure in accommodation, entertainment, recreation, cultural and sport activities.

The share of tourism in gross domestic product is 7,6% being significant income of the country. Alongside, average nominal salary of people employed at hotels in 2016 is defined by 900,6 Gel, which is 219,9 Gel more than the nominal salary of the people employed in the field of education.

On the basis of statistic analysis we can say that tourism in Georgia is one of the developing fields. It is proved by the growth of accommodation places and tourist flow in the country. Alongside, the development of tourism contributes to business development, creating labour places, the growth of employment level, which is the basis to improve lifestyle of local population.

REFERENCES

1. B. Gabidzashvili, Statistics in Economics, Business and Management, Tb. 2011.
2. N. Abesadze, R. Kinkladze, K. Chitaladze, K. Chitaladze, Statistics for Tourism, Tb. 2015.
3. <http://www.geostat.ge>
4. <http://gnta.ge/ge>

DIRECTIONS OF INCREASE OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Oksana Kuzmenko Candidate of Science, Associate Professor

Ukraine, Dnipro, Alfred Nobel University

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5946

ARTICLE INFO

Received: 17 May 2018
Accepted: 29 June 2018
Published: 01 July 2018

ABSTRACT

Methodical and practical approaches to determining the directions of increasing the competitiveness of the enterprise in the conditions of globalization as one of the criteria of efficiency and demand for products.

KEYWORDS

enterprise, classification, competitiveness, company, introduction.

Citation: Kuzmenko O. (2018) Directions of Increase of Competitiveness of the Enterprise. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 6(18), Vol. 2. doi: 10.31435/rsglobal_ijite/01072018/5946

Copyright: © 2018 Kuzmenko O. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. In an age of globalization and a systemic crisis, competitiveness is the only criterion for efficiency and demand for products. Competitiveness of the company is an important aspect of the market environment, it describes the ability of the enterprise to adapt to the complex market conditions and take a leading position and keep it in place for a long period of time.

The complex conditions of market relations encourage enterprises to constantly seek strategic development tools that provide them with a high level of competitiveness. One of such tools is the search for strategic directions of increasing the competitiveness of enterprises, because their profitable activity is characterized by a competitive position in the market.

The emergence and evolution of society is accompanied by the emergence of the phenomenon of competition, which is one of the constantly operating factors of its progressive movement forward. Competition encourages entrepreneurs not to dwell on their achievements, but rather to constantly improve themselves, reduce production costs, improve the quality of products offered on the market, and increase their competitiveness.

The main features of competitive relations are shaped by the expansion of integration, globalization, individualization of requirements, variability and differentiation of consumer preferences, increasing the role of competitive interaction of enterprises [1].

Research results. In the dynamic conditions of the intensification of competition, the consumers 'needs are rapidly increasing, competitors' positions are strengthened, and the timing of the introduction of innovative technologies is constantly decreasing. Sustained growth of enterprise competitiveness and, as a consequence, strengthening of competitive positions in the market is impossible without a carefully designed organizational and economic model for managing the competitiveness of an enterprise based on an integrated mechanism for the realization of its competitive advantages.

Competitiveness is an activity aimed at forming a series of managerial decisions, which, accordingly, should be aimed at confronting possible external influences to achieve leadership in accordance with the strategic objectives [2].

Yu.V. Litvinova emphasizes that in order to be able to continue to exist in the market and produce competitive products, it is necessary to monitor changes in the environment and be able to adapt quickly to them, that is, all the time to work on the Competitiveness Program [4].

It is important to understand that competitiveness appears only in conditions of competition and through competition. Exploring the essence of the concept of competitiveness, we note that it is advisable to distinguish some key features of the concept under study (Fig. 1).

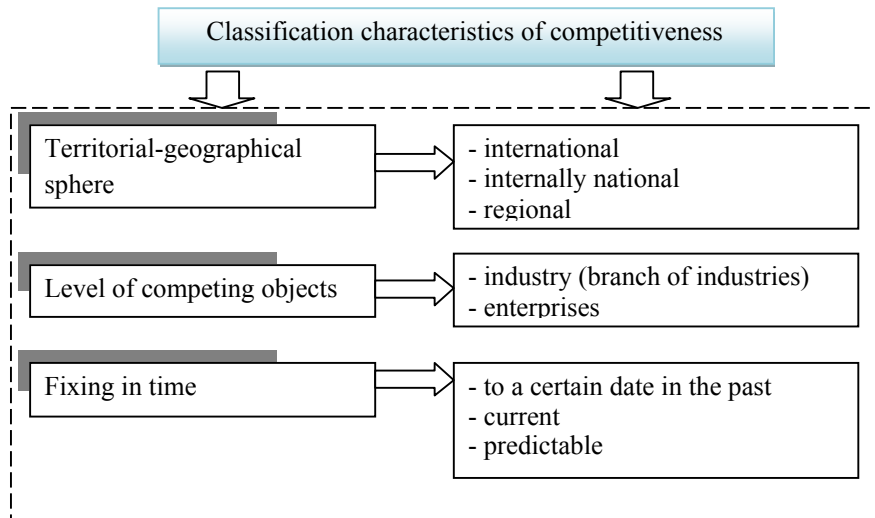

Fig. 1. Classification attributes of enterprise competitiveness
 Source: formed by the author on the basis of [1]

One of the key elements of managing a company’s competitiveness is the assessment of its level. Only a quantitative estimate allows measuring and controlling the level of competitiveness. Any assessment is the determination of the presence and extent of the manifestation of a particular characteristic. The estimates are based on analysis, normative regulation of the functioning and development, the search and determination of trends, the study of the features and essential features of a separate phenomenon. Without assessing the level of the phenomenon under study, it is impossible to manage any process in the economy. An enterprise must know to what extent it is competitive in relation to other entities in the market, since a high degree of competitiveness is a guarantor of obtaining high economic performance and providing him with survival in conditions of severe competition. By the level of competing economic objects, distinguish the competitiveness of the industry, enterprise, goods.

We believe that the strategic directions of increasing the competitiveness of an enterprise are: 1) reasonable advertising policy; 2) thorough examination of consumer inquiries and analysis of competitors; 3) improvement of the qualitative characteristics of products; 4) development of new products; 5) modernization of equipment; 6) measures to reduce costs; 7) improvement of service on an example after a sales service. Scientists suggest to allocate four strategic levels of competitiveness of the enterprise (Fig. 2).

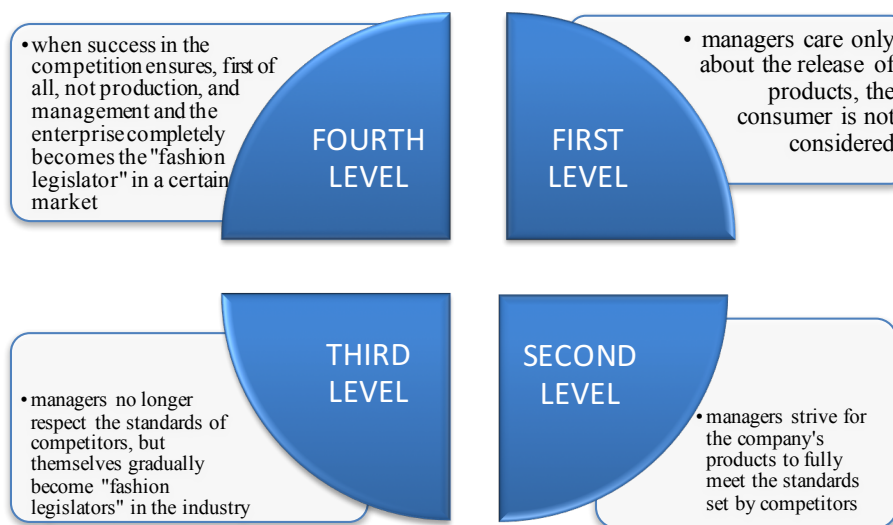

Fig. 2. Interaction of the levels of competitiveness of the enterprise
 Source: Formed by the author on the basis of [3]

The main ways to solve the problems associated with increasing the competitiveness of the enterprise, is [4]:

- improving the quality of management;
- improvement of relations with the external environment;
- introduction (holding) of strategic marketing of «exit» and «input» of the enterprise; - improvement of organization of innovative activity;
- introduction of new information technologies;
- introduction of new financial and accounting technologies; - analysis of the capacity of each product in the stages of its life cycle and implementation of resource-saving technologies;
- increase of organizational and technical level of production;
- development of logistics; - development of tactical marketing.

In order to increase the competitiveness of the enterprise, it is important to identify, justify and classify the factors and reserves that determine its level. By the degree of dependence on the enterprise, the whole set of factors can be divided into external and internal. External factors include: investment in the industry, region, country; trends of technical development; level of competition; resource availability, etc. Under the internal factors are: introduction into the production of new technology, advanced technology, effective economic incentives; improvement of the qualification level of employees; the formation of a system of competitive relations in the activities of personnel, etc. They can be regulated at the enterprise level as a whole, the structural unit, the initial team and the workplace [5].

Ensuring an adequate level of competitiveness shows that all resources of the enterprise are used rationally, that the enterprise receives more profits than its market competitors. All this testifies to the fact that the company occupies a stable place in the market of goods and services, and its products are in constant demand. However, in life there is nothing constant and unchanging. Since the company's management should be able to monitor the changes taking place under the conditions of management, and to introduce sustainable innovations in the policy of managing and selling goods. Thus, innovations can be: changes in commodity policy, the introduction of new technologies, diversification of production, changes in the organizational and legal status of enterprises, modernization of forms of product sales, access to new markets, the creation of joint productions, etc.

In the technological sphere, strategic directions for improving competitiveness are described: avoiding duplication of research in order to avoid unnecessary costs, maintaining funding for a state order for the research and implementation of national target programs, joint work with foreign investors. The use of innovations contributes to the achievement of market competitive advantages through ahead of competitors in time. Innovative directions of increasing competitiveness are: improving the use of equipment, materials and energy, and organizing the production process, improving quality and timely information through all stages of the production process.

In order to increase the competitiveness of enterprises, special attention should be given to solving the following tasks:

- improvement of the regulatory framework for development and improvement of the competitive environment;
- system analysis should become the basis for conducting an assessment of the competitiveness of the enterprise;
- development of consumer demand for products and services by introducing progressive quality standards, expanding the legal framework of consumer societies, disseminating reliable information about goods and services; - Competitiveness assessment should be based on the valuation of relevant indicators; - encouraging enterprises to pursue a global strategy for the development prospects, efficiency, competitiveness and expansion of exports;
- the level of competitiveness should be assessed in a dynamics that will provide an opportunity for forecasting changes in the future; - the assessment methodology should be feasible for the enterprise in practice, provided there are among the main competitors of enterprises of different size, volume and structure of the commodity mass; - when carrying out the assessment, it is necessary to take into account the reasons for the quantitative and qualitative changes in the activity of the enterprise in order to ensure the possibility of making managerial decisions [4].

The use of strategic directions for enhancing the competitiveness of an enterprise induces the identification of support mechanisms at various stages of their economic development, as this is due to a set of problems regarding the formation of their status in conditions of strategic convergence at the stage of acceleration of integration processes. That is, when forming a strategy, it is necessary to link the stage of economic development with the strategic type of enterprise. M. Porter for competitive strategies refers to strategies that have a universal application opportunity, derived from some basic postulates of the theory of competitive advantage: leadership at low cost, differentiation and focus so, based on the theory of competitive advantage of Porter there is a set of key provisions, the key of which is [6]:

1. Competitiveness is characterized by the efficiency of the use of resources available to the company, and can be measured by the indicator of profitability of production;
2. The competitiveness indicator can be determined only with respect to other competitive enterprises;
3. There are two main ways to increase the company's competitiveness - lowering the cost of production (growth of profits, profitability of production, growth of market share) and the differentiation of goods (the search for new, virgin niches in the markets).

VA Rul'ev and S.O. Gutkevich called them the strategies of functioning [7]:

- Leadership strategy in minimizing production costs (or prices). The focus of this strategy is low costs compared with competitors. The cost-benefit ratio creates a relatively effective barrier from the five competitive forces;
- strategy of differentiation. The purpose of the strategy is to provide the product-product of excellent qualities that are important to the buyer and distinguish the given product from the offers of competitors;
- focus strategy, that is, specialization on the needs of one segment or a specific group of buyers without the desire to cover the entire market. Its purpose to satisfy the needs of the selected segment is better than its competitors.

SI. Savchuk stresses that the division of competitiveness into potential and actual (actual) looks rather controversial. It should be borne in mind that the assessment of competitiveness is always a prediction of the results of the object participation in economic competition with competitors. Such a forecast can be obtained on the basis of comparison (in the broad sense) of the factors of competitiveness of the objects being compared. Therefore, the phrase «potential competitiveness» in its essence is equivalent to the phrase «potential potency.» The competitiveness of any economic object manifests itself in the course of economic competition, and the results of such rivalry are not real competitiveness, but the actual manifestation, reflection of its respective potentialities. [8].

J.-J. Lambert studied the theory of competitive advantages and differentiation of Porter's goods, defining the main conditions for the success of this strategy for increasing competitiveness, as well as one of the partial features that can be used to characterize the market power of the enterprise, that is, its competitiveness [9]. The scientist emphasized that differentiation can take different forms, namely, the difference can be put in the new taste of the confectionery product, in a certain particular organoleptic characteristic, in the innovative combination of the properties of the product, the method of its packaging, etc.

In order for the strategy of differentiation as a result has led to a positive result, namely increasing the competitiveness of the enterprise, it is important to fulfill the following conditions:

- differentiation should lead to the appearance of something unique;
- the element of uniqueness should be a value for buyers;
- the value for the buyer should be large enough to agree to pay for it the price premium;
- the element of differentiation must be stable so that competitors can not reproduce it in the immediate time period;
- a price premium that is ready to pay buyers must exceed the increase in costs borne by the firm in the process of creating and maintaining an element of differentiation;
- if the element of differentiation is not known to the market, the enterprise must develop an appropriate system of product promotion, through which consumers will be able to find out about its appearance.

The ultimate result of differentiation is the increase in the market position of an enterprise, that is, its competitiveness, because the difference means the competitive advantage of the product or service, consumer loyalty and a reduced (in absolute value) sensitivity to its price. Accordingly, the market power of customers, which operates on each manufacturer according to the theory of the five forces of Porter, is partially neutralized. Differentiation also protects the company from attacks by competitors, provided, of course, that the difference allows you to reduce the interchangeability of goods.

The high level of competitiveness of an enterprise characterizes the efficiency of using own and borrowed resources in a competitive market. The problem of increasing the competitiveness and ensuring the competitive advantages of enterprises in market conditions is one of the most urgent to date. It is important to consider not only the elements of the environment affecting the company, or those with the current mutual influence, but also based on the directions of the main areas of the enterprise.

Conclusions. Increasing competitiveness is inextricably linked with the development and implementation of certain strategic directions, the formation and improvement of which is a continuous process. Strategic directions for increasing the competitiveness of the enterprise should be formed in the plane of the client-oriented paradigm of innovative development of a modern enterprise: they should not be narrowly secure functional, but complex with their own strategic set and basic logical tools of modern management, which acts as a driver in the system of enterprise competitiveness management and provides it. competitiveness and long-term profitability. Depending on the market situation, the environment of functioning, the level of competitive advantages, methods of competitive rivalry, the enterprise chooses the appropriate strategy of competitiveness and behavior model. It is advisable to choose the strategic directions

of competitiveness enhancement by interconnecting the stages of economic development of enterprises and their strategic types, using multidimensional space.

REFERENCES

1. Гудзь О. Є. Формування та механізм реалізації стратегії управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства / О. Є. Гудзь, О. С. Степасюк / Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природо користування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» / ред.кол. : Д. О. Мельничук та ін. – 2011. – Вип. 168. – Ч 1. – С. 194-203.
2. Мансуров Р.Е. Об экономической сущности понятий «конкурентоспособность предприятия» и «управление конкуренто- способностью предприятия» / Р. Е. Мансуров // Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 2 (52). – С. 91-94.
3. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія: монографія / В.А. Павлова, О.В. Кузьменко, В.М. Орлова, Г.А. Рижкова. Д: Вид-во ДУЕП імені Альфреда Нобеля, 2011. – 352 с.
4. Літвінова Ю.О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах / Ю. О. Літвінова // Управління розвитком. – 2012. – № 9. – С. 35-37.
5. Вертегел А.В. Пути и факторы повышения конкурентоспособности строительных предприятий в Украине / А. В. Вертегел, Е. В. Коваленко // Матеріали ХІХ науково-технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА, 22-25 квітня 2014 р. – Запоріжжя, 2014. – Т. IV. – С. 10.
6. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер; пер. с англ. М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.
7. Рудь В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент : навч. посібник / В. А. Рудь, С. О. Гуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
8. Савчук С. И. Уровень конкурентоспособности и результаты конкурентной борьбы : проблема корректного использования показателей / С. И. Савчук // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6 (36). – С. 124-131.
9. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок / Ж.-Ж. Ламбен; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2007. – 800 с.

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite

6(18), July 2018

Vol. 2

SCIENTIFIC EDITION

Indexed by:

RS Global

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Academia.edu

BIBLIOTEKA
NARODOWA

Google
scholar

RePEc

OpenAIRE

Passed for printing 26.06.2018. Appearance 01.07.2018.

Typeface Times New Roman.

Circulation 300 copies.

Publisher RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland, 2018

Numer KRS: 0000672864

REGON: 367026200

NIP: 5213776394

<https://rsglobal.pl/>